

Forskningen i Statens Arkiver

Årsberetning for 2008

**Statens Arkiver
København
2009**

Indhold

Årsberetning for 2008	3
Forskningen i 2008 – en præsentation	5
Kronik: Landsarkivet for Sønderjyllands betydning for udforskningen af Sønderjyllands historie 1983-2008.....	21
Ny forskningsplan for Statens Arkiver	30
Forskningsmiljø	34
Andre forskningsaktiviteter	40
Forskere i Statens Arkiver 2008.....	42
Løbende forskningsprojekter i 2009	46
Forskning i Statens Arkiver – bibliografi 2008.....	50
Redaktion af tidsskrifter m.v. i 2008.....	65
Deltagelse i kongresser og seminarer 2008.....	66
Statens Arkivers forskningsorganisation.....	70
Statens Arkivers enheder – forkortelser og adresser	71

Statens Arkivers forskningsårsberetning for 2008

Redaktion: Hans Schultz Hansen

Design af omslag: e-types

Tryk: Winds Bogtrykkeri A/S, Haderslev

ISSN 1399-1647

ISBN 978-87-7497-223-5

Årsberetning for 2008

I 2008 afsluttedes to store forskningsprojekter i Statens Arkiver, som gennem en årrække har engageret adskillige forskere. Det arkivpædagogiske fembindsværk *Kilder til dansk forvaltningshistorie* fuldendtes med bindet *Efter bemyndigelse* om perioden 1920-70. Antologien *Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb?* var ved årsskiftet i trykken og udkom umiddelbart efter nytår 2009. Et andet stort forskningsresultat var Peter Birkelunds monografi *Holger Danske. Sabotage og likvidering 1943-45*. Desuden udkom i let revideret skikkelse Morten Andersens ph.d. afhandling *Den føjte grænse. Slesvigs deling og genopbygning 1918-33* og Erik Gøbels bog *Det danske slavehandelsforbud 1792. Studier og kilder til forhistorien, forordningen og følgerne* samt flere andre publikationer, heriblandt en jubilæumsbog fra Landsarkivet for Sønderjylland, der i 2008 fyldte 75 år. En kronik om dette arkivs betydning for forskningen i de seneste 25 år bringes s. 21ff, ligesom dyberegående omtaler af de større forskningsresultater findes s. 5ff og en fuldstændig bibliografi s. 51ff.

I 2008 blev der lagt en ny fireårig forskningsplan for Statens Arkiver omfattende årene 2009-2012. Som sine forgængere er den blevet til på grundlag af indspil fra forskerne, og den rummer såvel fælles som individuelle projekter. En nærmere præsentation af planen og de der anførte forskningsprojekter findes s. 30ff.

Forsker Anne Sofie Fink Kjeldgaard ved Dansk Data Arkiv forsvarede 2. juni sin ph.d. afhandling *Tale, der tæller – Spørgeskemaundersøgelser anvendt til beskrivelse af etniske minoriteter*, mens forsker Christian Larsen fik antaget sin ph.d. afhandling *Fra skoleanordninger til Den Store Skolekommission. Studier i forandringer i dansk uddannelsesstænkning 1814-1923 med særligt henblik på decentral uddannelse, privat uddannelse og professionsuddannelse*. Forsvaret fandt sted efter årsskiftet 2008/09. Begge forskere har fået frikøb finansieret af UMTS-bevillingen for årene 2006-08. Desværre blev det ikke i 2008 afklaret, om denne vigtige bevilling kan fortsættes for en ny periode. Sker det, vil det give Statens Arkiver mulighed for en særlig satsning på forskningsområdet forbrydere-forbrydelse-efterforskning- straf, bl.a. med en ph.d. studerende og en post doc stipendiat.

Kulturministeriets Forskningspulje bevilgede i 2008 seks måneders frikøb til seniorforsker Karl Peder Pedersen til udarbejdelse af en bog om Københavns kriminalpoliti 1800-63. Det er yderst vigtigt, at denne pulje fastholdes som en finansieringskilde til frikøb af kortere varighed særlig med henblik på afslutning af større fælles eller individuelle forskningsprojekter. Den ordinære forskningstid giver sjældent optimale muligheder for dette, navnlig ikke da den hele tiden er under et pres fra de andre arkivfaglige opgaver.

Center for Erhvervshistorie ved Aarhus Universitet, hvortil bl.a. Erhvervsarkivet bidrager med centerleder Jørgen Finks forskningstid, blev efter en positiv evaluering forlænget i fem år.

Seniorforsker Nils G. Bartholdy fik tildelt Prix Dr. Walburga von Habsburg for hans udgave af *Adels- og våbenbreve udstedt af danske (unions)konger indtil 1536*. Prisen uddeles af Confédération Internationale de Généalogie et d'Héraldique.

To forskerstillinger ved Rigsarkivet har i flere år stået ubesat. Forskningstiden er efter ansøgning blevet fordelt mellem de øvrige forskere. I 2008 blev det besluttet at opslå den ene stilling til besættelse i den videnskabelige stillingsstruktur, mens den anden stilling desværre blev nedlagt.

I 2008 har Kulturministeriet haft en arbejdsgruppe om forskningen på ministeriets område, som barsler med en rapport i 2009. Ligeledes har der under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling været nedsat et større antal arbejdsgrupper, der skal udarbejde såkaldte autoritetslister over forlag og tidsskrifter med en rangdeling. Det sker som optakt til udarbejdelsen af en bibliometrisk forskningsindikator. Resultatet fra disse arbejdsgrupper vil foreligge i 2009. Der er således lagt op til nytænkning på forskningsområdet i det kommende år – uvist er, hvorvidt resultaterne heraf bliver til gavn for forskningen selv eller mest for forskningsbureaukratiet.

Aabenraa, marts 2009

Hans Schultz Hansen
arkivar, forskningsleder, dr.phil.

Forskningen 2008 – en præsentation

Her gives en præsentation af de bøger og andre større afhandlinger, som udkom i 2008. En fuldstændig fortegnelse over produktionen findes på s. 51ff. Endvidere henvises til forskernes sider på Statens Arkivers hjemmeside:

http://www.sa.dk/content/dk/forskning_og_udvikling/forskning/forskere

469 kilder til dansk historie

Fem bind på i alt 2.458 sider med en beskrivelse af 469 arkivalske kildetyper til belysning af dansk historie mellem ca. 1500 og 1970. Det er de synlige resultater af et forsknings- og formidlingsprojekt, som blev igangsat i 1991 og som fandt sin endelige afslutning i 2008. 38 personer, heraf 15 nuværende og 12 tidligere arkivarer ved Statens Arkiver samt ni arkivarer ved arkiver i Grønland, Færøerne og Island har leveret bidrag. Værkets overordnede titel er ”Kilder til dansk forvaltningshistorie”. Det skyldes, at det første bind blev udarbejdet som led i Statens Humanistiske Forskningsråds store projekt ”Stat, forvaltning og samfund”, og at de øvrige bøger har fulgt det samme koncept. De fem bøger er imidlertid ikke blot et vigtigt hjælpemiddel til arbejdet med dansk forvaltningshistorie, men også et katalog over en lang række centrale kilder til økonomisk, social og kulturel – og i et vist omfang også politisk – historie. Nogle af kildetyperne er allerede særdeles velbeskrevne; det gælder bl.a. folketællinger, skifter, udvandrersprotokoller, jordebøger og medicinalberetninger. Men en meget stor del af de 469 typer synes aldrig tidligere at have været omtalt i litteraturen. Dette gælder især for kilder fra 1900-tallet. De fem bind kan betragtes som håndbøger, der henvender sig til alle brugere af Statens Arkiver og de statslige arkiver i Grønland, Færøerne og Island.

Tre af bøgerne, *Vor gunst tilforn* (2007), *På embeds vegne* (1998, genudgivet 2008) og *Efter bemyndigelse* (2008) dækker hele Danmark, her forstået som Nørrejylland og øerne, gennem hver sin periode (1500-1750, 1750-1920 og 1920-1970). Det skal dog bemærkes, at *Efter bemyndigelse* for visse forvaltningsområder også har medtaget kildetyper fra før 1920. De to andre bøger, *Slesvig, Preus-*

sen, Danmark (2004) og *Nordatlanten og Troperne* (2007) beskæftiger sig med bestemte regioner for de perioder, hvor de har hørt til det danske monarki. Bogen om Sønderjylland behandler dog ikke blot årene ca. 1460-1864 og 1920-1970, men også de særlige kildetyper, der var i brug fra 1864 til 1920.

Hver bog er inddelt i en række kapitler, der beskriver hvert sit forvaltningsområde (fx politiet, socialforsorgen og den kirkelige forvaltning), og hvert kapitel omtaler typisk 5-10 kildetyper. Præsentationen af kildetyperne følger en fast skabelon, bestående af følgende syv punkter:

- En kort karakteristik af kildetyperen.
- En gengivelse af et eksempel på denne kilde. I de fleste tilfælde gengives kun et kort uddrag af eksemplet. Som hovedregel er kilden gengivet i transskription, men i en del tilfælde er dette erstattet eller suppleret af en fotografisk gengivelse. Eksemplet er i princippet helt tilfældigt udvalgt.
- Kommentarer af generel art til den gengivne kilde.
- En omtale af kildetypens grundlag (som regel med henvisning til bestemte love og bekendtgørelser m.m.).
- En kort redegørelse for kildetypens forskningsmæssige anvendelsesmuligheder.
- En beskrivelse af, hvor man kan finde kildetyperen (arkivinstitutioner, arkivfonds m.m.).
- En liste over bøger og artikler, hvor kildetyperen vides at have været anvendt.

Hvert kapitel indledes med en karakteristik af det pågældende forvaltningsområde i den beskrevne periode. Desuden er et par af bøgerne forsynet med længere introduktioner af mere generel karakter. Det gælder bogen om Sønderjylland, som indeholder en præsentation af hovedlinjerne i regionens forvaltningshistorie, og bogen om årene 1920-1970, som indledes af en fyldig gennemgang af periodens dominerende journaliserings- og arkiveringssystemer. Sidstnævnte præsentation indeholder en række pædagogiske eksempler på, hvordan en

arkivbruger kan udnytte myndighedernes egne journaler, kartoteker og andre søgemidler. Udenrigstjenestens særlige arkivsystem, der blev indført i 1909, beskrives i kapitlet om udenrigssektoren.

En del kildetyper findes i mange forskellige forvaltningsgrene. Det gælder i mest udpræget grad for journaler, kopibøger, journalsager og forhandlingsprotokoller. Udgiverne har imidlertid bestræbt sig for så vidt muligt kun at omtale en kildetype ét sted i fembindsværket. I nogle tilfælde har man valgt at slække lidt på dette princip for at kunne give en forvaltningsgren så grundig og alsidig en behandling, som den fortjener. I andre tilfælde har man undladt at omtale en kildetype med henvisning til, at den allerede er beskrevet andetsteds i værket. For at lette overblikket over indholdet i de fem bind er de senest udkomne bind blevet forsynet med et fællesregister over alle 469 kildetyper.

Dansk byhistorie under enevælden

Antologien *Danish Towns during Absolutism* har til formål at give udenlandske læsere en introduktion til væsentlige sider af de danske byers historie mellem 1660 og 1848. Bogudgivelsen er det sidste resultat af forskningsnetværket ”Byens rum og det rummelige bysamfund i historisk perspektiv”, som blev finansieret af Statens Humanistiske Forskningsråd i årene 2003-2004. Rådets bevilling har således dækket udgifterne til oversættelse, sprogrevision, korttegning m.v. Arkivar Jørgen Mikkelsen og lektor Søren Bitsch Christensen, der har redigeret antologien, sad begge i netværkets styregruppe, og flere af artiklerne i bogen er bearbejdnings af foredrag, som blev afholdt ved netværkets seminarer. En række af bidragyderne er nuværende eller tidligere medarbejdere ved Statens Arkiver.

Antologien sætter i særlig grad fokus på købstædernes økonomiske vilkår, de enkelte byerhverv og de sociale forhold, men der kastes også lys over forskellige sider af kulturlivet. En stor del af de 14 forfattere har tidligere skrevet større afhandlinger om de emner, som de dækker i antologien, og deres artikler kan i flere tilfælde betragtes som sammenfatninger af deres hidtidige forskning. Men der fremlægges

også mange helt nye resultater. Nogle af disse bygger på arkivstudier, mens andre er synteser på grundlag af en meget spredt litteratur.

De fleste artikler koncentrerer sig om forholdene i det daværende danske kongerige, dvs. Jylland nord for Kongeåen samt øerne. Flere inddrager dog også andre dele af det oldenborgske monarki. Mest udpræget er dette tilfældet i Juliane Engelhardts artikel om de patriotiske selskaber i Danmark, Norge, Slesvig og Holsten. Et andet eksempel er Christian Larsens oversigt over byernes skolevæsen i Danmark og Norge – en artikel, der i øvrigt tager udgangspunkt i den grundlæggende skolelovgivning fra 1537-1539. Et tredje er Jørgen Mikkelsens artikel om fattigvæsenet i de kongerigske og slesvigske byer. Der er også to artikler, som slet ikke behandler kongerigets købstæder. Den ene er Michael Bregnsbos essay ”Copenhagen – The capital of an empire”, hvor forfatteren reflekterer over, hvorfor København endnu i dag er så stor i forhold til resten af Danmark. Den anden er Lars Henningsens artikel om de slesvigske købstæders handel, søfart, industri og lokaladministration ca. 1700-1850 – et bidrag, der kan betragtes som en parallelstudie til flere af de øvrige artikler, som behandler de pågældende emner for kongerigets købstæder.

Bogen er udgivet af Dansk Center for Byhistorie i samarbejde med Aarhus Universitetsforlag og udgør det fjerde bind i centrets række af antologier om danske byers udvikling fra middelalderen til moderne tid.

Det danske slavehandelsforbud 1792

På den officielle danske historiekanon findes punktet ”Ophævelse af slavehandel”, sandsynligvis på grund af den voksende interesse for vore tidligere tropekolonier, og nok ikke mindst fordi Danmark var den første slavehandelsnation, som besluttede at afskaffe sin slavehandel. Det skete i 1792. Om dette spændende emne har seniorforsker i Rigsarkivet Erik Gøbel skrevet bogen *Det danske slavehandelsforbud 1792. Studier og kilder til forhistorien, forordningen og følgerne* (Syddansk Universitetsforlag).

Det danske slavehandelsforbud kom til verden på initiativ af finansminister Ernst Schimmelmann, der var stærkt inspireret af oplys-

ningstidens nye tanker og af den voldsomme debat i England om slaveriet og dets eventuelle afskaffelse. Problemerne i England med at få afskaffet slaveriet straks fik Schimmelmänn til at vælge en forsigtigere strategi i Danmark, idet han i første omgang kun satsede på at få afskaffet slavehandelen i Guinea og over Atlanten. Han var selv en af Caribiens største slaveejere, så han ønskede endda, at forbuddet først skulle træde i kraft efter en ti års overgangsperiode. Meningen var, at plantageejerne skulle have mulighed for at justere deres slavebesætninger med hensyn til antal, køn og alder, så man havde en selvreproducerende slavebefolkning klar, når importforbuddet trådte i kraft. Schimmelmänn fik nedsat en kongelig slavehandelskommission i sommeren 1791, og den barslede med en omfattende betænkning allerede samme år. Schimmelmännns tanker dannede rygraden i betænkningen. Denne resulterede i den berømte forordning af 16. marts 1792, som forbød dansk slavehandel fra 1. januar 1803.

England forbød sin slavehandel i 1807, og efterhånden fulgte resten af Europa med. Det sidste slaveskib kom over havet til Cuba med sin menneskelast i 1867. Da have europæerne siden 1527 gennemført 35.000 slavesejladser fra Afrika, hvorfra man havde fragtet 12,5 millioner sorte slaver til den nye verden. Den danske andel heraf udgjorde omkring 100.000 mennesker eller cirka 1 procent.

Theodor Gliemanns amtskort over hertugdømmet Slesvig

Hertugdømmet Slesvigs forvaltning indtil 1864 var meget kompliceret. Mens enevælden skabte en ensartet administration i Kongeriget, forblev den slesvigske et kludetæppe af opsplittede jurisdiktioner og særligt privilegerede områder. Den største del af Slesvig (Sønderjylland og Sydslesvig) var inddelt i amter, herreder og sogne ligesom i Danmark nord for Kongeåen, men der fandtes også en række særligt privilegerede enheder som landskaber, adelige godser og oktrojerede koge.

Af disse grunde er behovet for en kartografisk fremstilling af landsdelens administrative inddeling stort. Dette gælder så meget mere som Slesvig/Sønderjylland stort set ikke er medtaget i standardværket *Atlas over Danmarks administrative inddeling efter 1660* udgi-

vet af Dansk Historisk Fællesforening i 1984. Her er Slesvig enten helt udeladt eller ligner Grønlands indlandsis med enkelte beboede områder (de kongerigske enklaver). Heller ikke i trebindsværket *Historischer Atlas Schleswig-Holstein* (1999-2004) bringes der detaljerede administrative kort over Hertugdømmerne.

For at finde en tilstrækkelig detaljeret kartografisk fremstilling må man derfor stadig ty til Theodor Gliemanns amtskort over Slesvig fra 1820'erne. Her er både de enkelte lokaliteter og de forskellige jurisdiktioners grænser indtegnet. Da der som nævnt kun skete mindre forandringer i den slesvigske administration, kan disse kort med få undtagelser bruges retrospektivt tilbage til 1600-tallet og frem til 1864/67.

Bogens kerne er udgivelsen af Gliemanns ni slesvigske amtskort, der dækker området syd for Kolding til Ejderen. Som et tiende kort bringes kortet over de kongerigske enklaver. Kortene er trykt i størrelsesforholdet 1:240.000. Hvert kort ledsages en tekst, som systematisk gennemgår de amter, landskaber, købstæder, godsdistrikter, koge m.v., som kortet dækker. Disse tekster er udarbejdet af Carsten Porskrog Rasmussen og Gerret Liebing Schlaber.

I et indledende afsnit præsenterer Erik Nørr desuden Theodor Gliemann og hans topografiske og geografiske arbejder. Heri bringes en række prøver på Gliemanns øvrige virke som kartograf. Gliemann, der var født i Oldenburg ved Bremen og ansat i Rentekammeret, blev kun 35 år gammel, men han nåede alligevel at udgive en række topografiske og kartografiske arbejder. Bl.a. havde han planer om at udarbejde et topografisk værk i 20 bind til afløsning af Pontoppidans danske atlas, men kun bindet over Københavns og Roskilde amter nåede at udkomme. Blandt hans vigtigste kartografiske arbejder var et generalkort over Danmark og hertugdømmerne, et skoleatlas med 23 kort, et kort over postruter samt i alt 32 amtskort, der dækkede Danmark og hertugdømmet Slesvig.

I et andet indledende afsnit giver Gerret Liebing Schlaber en grundlæggende indføring i de administrative forhold ikke bare i Slesvig, men også i Holsten og Lauenburg. I tilknytning hertil bringes udsnit af Gliemanns generalkort over Kongeriget og Hertugdømmerne.

To store udsnit dækker henholdsvis Slesvig på ét kort og Holsten og Lauenburg på et andet.

Udgivelsen er konsekvent dobbeltsproget dansk/tysk. I den danske tekst er stednavneformer danske, i den tyske tekst tyske. Alle tyske tekster er oversat af Gerret Liebing Schlaber. I registret findes alle navne, der forekommer i teksten, med krydshenvisning mellem danske og tyske former i de tilfælde, hvor de afviger mærkbart. Atlasset er et hjælpemiddel for alle, som beskæftiger sig med dansk og slesvig-holstensk historie før 1864. Det er udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland, Dansk Historisk Fællesråd og Arbeitskreis für Wirtschafts- und Socialgeschichte Schleswig-Holsteins.

Den følte grænse. Slesvigs deling og genopbygning 1918 - 1933

Arkivar og forsker ved Landsarkivet for Sønderjylland, Morten Andersen, udgav i 2008 bogen *Den følte grænse. Slesvigs deling og genopbygning 1918-1933*, der bygger på forfatterens ph.d afhandling. Bogen omhandler den økonomiske genopbygning i Slesvig i tiden fra 1918 til 1933, d.v.s. efter den Første Verdenskrig og de slesvigske folkeafstemninger.

Bogen tager udgangspunkt i regionen Slesvig, som den så ud før august 1914. Slesvig var da, trods nationale modsætninger, en økonomisk sammenhængende region med byen Flensborg som det økonomiske og industrielle centrum og en region med mange handelsforbindelser imellem de slesvigske købstæder og deres opland. Med udbruddet af den Første Verdenskrig gik Slesvig svære tider i møde. Krigen og overgangstiden fra oktober 1918 til juni 1920 dræned regionen for økonomiske ressourcer og skabte et stort behov for kapitaltilførsel og investeringer. Delingen af Slesvig efter de to nationale folkeafstemninger i foråret 1920 betød desuden, at de økonomiske og erhvervs-mæssige strukturer i regionen måtte tilpasses de nye forhold. Delingen af Slesvig efterlod derfor et stort genopbygningsarbejde både nord og syd for den nye grænse. Det skulle blive et arbejde, der blev vanskeligere og mere længerevarende end forventet.

Genopbygningen i Nord- og Sydslesvig kom i høj grad til at dreje sig om at binde grænselandet økonomisk og kulturelt til de nati-

onale moderlande Danmark og Tyskland, og var på mange måder en fortsættelse af den nationale valgkamp, der var gået forud for folkeafstemningerne i foråret 1920. Men den økonomiske genopbygning var også en nødvendig moderniseringsproces, hvor især infrastrukturen i grænselandet blev udbygget og forbedret.

Et særligt kapitel i den økonomiske genopbygning var forsøget på at regulere eller stimulere grænsetrafikken og grænsehandelen i årene efter grænsedragningen. Her stod de danske og tyske opfattelser i stærk modsætning til hinanden. Mens Tyskland ønskede en levende grænsetrafik, ønskede Danmark en markant og ”følt” grænse, der tydeligt markerede overgangen mellem dansk og tysk nationalitet. Med tiden løb den danske opfattelse af med sejren og det regionaløkonomiske samkvem over grænsen var stort set forsvundet i 1933. Den økonomiske genopbygning efter Slesvigs deling vendte således grænselandets økonomiske orientering mod de respektive moderlande og delte Slesvig økonomisk. Samtidig blev den nye grænse tillagt en meget stor rolle i den økonomiske genopbygning, som et symbol på Sydslesvigs og Sønderjyllands økonomiske og nationale periferi. Bogen er udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland.

To 75-års arkivjubilæer i grænselandet

Den 4. juli 2008 var det 75 år siden, at Landsarkivet for Sønderjylland – dengang Landsarkivet for de sønderjydske Landsdele – for første gang åbnede sine døre for publikum. Det blev bl.a. markeret med udgivelse af jubilæumsbogen *”Et centralsted for udforskning af Sønderjyllands historie”*. *Landsarkivet for Sønderjylland gennem 75 år 1933-2008*. Den første del af titlen hentyder til Historisk Samfund for Sønderjyllands resolution fra 1927, hvor foreningen krævede et sønderjysk landsarkiv. I jubilæumsbogen begrundes arkivar Hans Schultz Hansen først, hvorfor der findes et sønderjysk landsarkiv; det skyldes landsdelens helt særlige historie på kanten af det danske rige. Arkivar Leif Hansen Nielsen fortæller om landsarkivets forgængere: det slesvig-holstenske statsarkiv i Slesvig og det danske arkiv på Folkehjem i Aabenraa, men først og fremmest om det midlertidige arkivdepot, som blev indrettet i 1923 på Amtshuset i Aabenraa. Fhv. arkivar Hans

Kargaard Thomsen beretter dernæst om oprettelsen af landsarkivet, hvor sønderjyderne med H.P. Hanssen i spidsen satte deres ønsker igennem og brød modstanden fra ledende arkivfolk som rigsarkivarerne Erslev og Laursen og de to landsarkivarer i Viborg og Odense.

Leif Hansen Nielsen beskriver herefter, hvorledes landsarkivet blev bygget op i årene 1933-1960 under Frode Gribsvads ledelse. Siden tager arkivar og forskningsleder Hans Schultz Hansen over med en beretning om 1960'erne og 1970'erne, en tid med vækst og udbygning. Især i den første del af Peter Kr. Iversens landsarkivartid blev arkivet sat i forbindelse med den dansk-tyske kulturelle kappestrid og tildelt en nøglerolle i "det folkeligt-kulturelle arbejde", som det hed i datidens sprog. Schultz Hansen har også skrevet om de følgende to årtier frem til 2002, hvor landsarkivet var underlagt skiftende vilkår og strukturer. Den nyeste tid beskrives af arkivchef Steen Ousager. Ind imellem bringes der præsentationer af nogle af de nationalt enestående arkivalier i landsarkivet, skrevet af landsarkivets arkivarer. Jubilæumsbogen blev udgivet af Landsarkivet for Sønderjylland.

Det næste 75-års arkivjubilæum i grænselandet gjaldt den dansk-tyske arkivoverenskomst af 15. december 1933, der med en række vidtgående arkivudvekslinger definitivt regulerede det arkivpolitiske mellemværende mellem Danmark og Tyskland, som var opstået ved grænseflytningerne i 1864 og 1920. I den anledning blev der udgivet en tosproget dansk-tysk fællespublikation, hvis danske titel lyder *Arkiver mellem konflikt og samarbejde. 75 år dansk-tysk arkivoverenskomst af 1933*. Også her er fhv. arkivar Hans Kargaard Thomsen en vigtig bidragsyder med hovedkapitlet om arkivoverenskomstens vanskelige tilblivelse. Desuden rummer bogen kortere vejledninger i benyttelsen af de udvekslede arkiver ved arkivarerne Malte Bischoff, Slesvig, og Hans Schultz Hansen, Aabenraa. Bogen blev udgivet som Band 95 af *Veröffentlichungen des Landesarchivs Schleswig-Holstein*, men eksemplarer kan fås på Landsarkivet i Aabenraa – det samme gælder selvsagt arkivets egen jubilæumsbog.

Holger Danske. Sabotage og likvidering 1943-45

”Flammen” og ”Citronen” er med Ole Christian Madsens film blevet velkendte skikkelser for stort set alle danskere. Filmen har med sit fokus på de to modstandslegender sat modstandskampen på dagsordenen. Men modstandskampen var andet og mere end de to modstandsfolk. ”Flammen” og ”Citronen” var medlemmer af den kendte københavnske sabotageorganisation Holger Danske, som trods sin størrelse og mange aktioner aldrig har været genstand for en videnskabelig undersøgelse. Flere daværende Holger Danske-sabotører har gennem tiden udgivet deres erindringer, som handlingsmættet beretter om livet som illegal, men for første gang er der med Peter Birkelunds bog *Holger Danske. Sabotage og likvidering 1943-45* sat videnskabeligt fokus på hele organisationen og dens aktiviteter.

I runde tal var omkring 700 personer i kortere eller længere tid involveret i Holger Danskes illegale arbejde, heraf 500 som aktive sabotører. De øvrige virkede som kurerer, logiværter mv. Holger Danskes illegale arbejdsopgaver var sabotage og likvidering. Omkring 150 sabotager og mere end 120 likvideringer blev det til i organisationens toårige levetid, og hertil skal lægges et stort antal aktioner efter våben, benzin, biler og andet materiel.

Gruppen blev startet i den navnkundige forretning Stjerne Radio i Istedgade i foråret 1943 og opkaldt efter sagnfiguren i Kronborgs kassemater. Det var en lille gruppe, primært tidligere Finlandsfrivillige, ledet af ”Tom” Søndergaard, som henover sommeren udførte mere end 30 sabotager mod tyske anlæg og danske værnemagerfabrikker. Heri var bl.a. ”Citronen” en af de aktive sabotører. Efter gruppens sabotage af Forum den 24. august 1943 måtte næsten alle gruppemedlemmer flygte til Sverige, hvorefter Holger Danske måtte reetableres fra bunden. Under Jens Lillelunds ledelse udviklede Holger Danske, nu kaldet HD II, i efteråret 1943 sig til en organisation med fem grupper og over 100 medlemmer. Især den slagkraftige gruppe 2 fortog en række spektakulære sabotager, hvor sabotagevagnerne med skydevåben blev holdt stangen og bomber blev kastet ind på fabrikkerne. Holger Danskes sabotager forårsagede i de sidste tre

måneder af 1943 skader for 7 millioner kroner, svarende til 136 millioner i nutids kroner.

Organisationen blev fra december 1943 udsat for stikkere og angivere. Næsten alle grupper blev i løbet af vinteren og foråret 1944 revet op, flere medlemmer blev dræbt og mange endte i tyske koncentrationslejre. Det var under indtryk af disse forhold, at ”Flammen”, ”Citronen” og en lille løst sammensat gruppe begyndte at foretage likvideringer af personer, som blev anset som farlige for modstandskampen. I løbet af det næste halve år fortog gruppen stort set alle de likvideringer, som Holger Danske stod for i perioden.

Holger Danske var i foråret 1944 ved at falde fra hinanden og kun tilslutningen af et større antal folk fra andre illegale organisationer, bl.a. BOPA og Studenternes Efterretningstjeneste, reddede organisationen. Det blev især den unge Hans Edvard Teglers, som med flere grupper fra det kommunistiske BOPA gav den nødvendige saltvandsindsprøjtning til Holger Danske.

I sommeren 1944 blev organisationen reorganiseret og rekrutteringen af nye medlemmer steg voldsomt. Hen over efteråret blev Holger Danske militært formeret, idet man gjorde sig klar til en eventuel slutkamp mod tyskerne. Og i det sidste halvår af krigen intensiverede Holger Danske kampen mod danskere i tysk tjeneste. Ved befrielsen kunne Holger Danske mønstre omkring 400 mand, men slutkampen med tyskerne kom aldrig. I stedet blev Holger Danske tildelt politi- og bevogtningsopgaver.

Den illegale arbejdsopgave var frem til nytåret 1943-44 altovervejende sabotage mod danske værnemagerfirmaer og tyske anlæg og skibe. Herefter kom bekæmpelsen af de danske tyskerhåndlangere efterhånden til at fylde mere og mere – de såkaldte stikkerlikvideringer. I alt blev omkring 400 danskere dræbt af modstandsbevægelsen, hvilket efter krigen satte stikkerlikvideringerne under debat. Fra flere sider blev der sat spørgsmålstegn om nødvendigheden af de mange likvideringer, enkelte kaldte det ligefrem ”mord”. I årene efter krigen blev en række drabssager politiundersøgt, som kunne konstatere 9 fejltagelser, hvor den dræbte ikke var stikker og intet unationalt havde foretaget sig. Men undersøgelsen af Holger Danskes drabssager viser at blandt

de omkring 120 drab, som Holger Danske med sikkerhed foretog, var der kun få egentlige stikkere. Langt de fleste dræbte var danskere i tysk tjeneste – enten som uniformerede vagter eller som ansatte i den direkte bekæmpelse af modstandsbevægelsen, i Gestapo, i HIPO og eller i de dansk-tyske terrorgrupper. Og jo mere krigsafslutningen nærmede sig, jo mere skærpedes kampen med likvideringer på den ene side og henrettelser på den anden, en kamp som i visse perioder antog borgerkrigs-lignende tilstande. Alene i de fire sidste besættelsesmåneder foretog Holger Danske mindst 75 likvideringer.

Bogen er opbygget således, at bind 1 giver en kronologisk fremstilling af Holger Danske som illegal organisation med alle dens grupper og centrale personer, samt et væsentligt uddrag af de udførte aktioner. Der bliver gået tæt på både sabotager og likvideringer, hvor samtidige kilder og aktører i vid udstrækning får lov at komme til orde. Bogens 2. bind er tematisk opbygget, hvor centrale temaer som Holger Danskes våbensituation, sabotager og likvideringer analyseres, samt et større kapitel som blotlægger medlemssammensætningen i Holger Danske og ikke mindst medlemmernes livsforløb efter krigen. Endelig bringes en udførlig kronologisk liste over samtlige Holger Danskes aktioner med henvisninger til litteratur og utrykt kildemateriale.

Det hårde modstandsarbejde – sabotage og likvidering – kostede dyrt. Holger Danske havde 64 faldne, talrige blev arresteret og mange endte i tyske fængsler og lejre. Også efter krigen måtte de tidligere Holger Danske-folk betale for deres indsats, idet en stor del af de tidligere sabotører udviklede psykiske lidelser som følge af deres modstandsindsats, og mange af de endnu levende betaler fortsat.

En anderledes virksomhedshistorie

Rådgivende ingeniørvirksomheder er karakteristiske ved, at de har afsat sig mange konkrete fysiske levn i landskabet både i Danmark og internationalt. Det har været udgangspunktet for *Thinking People. The Story about Rambøll - on the road to become a global community consultant*. Siden de to civilingeniører Børge Rambøll (1911-2009) og I.G. Hannemann (1907-1980) påbegyndte deres rådgivervirksomhed i

1945 er virksomheden ekspanderet til over 8.000 ansatte på verdensplan. I bogen fortæller seniorforsker ved Landsarkivet for Fyn Peter Fransen, og museumsinspektør ved Odense Bys Museer Henrik Harnow igennem i alt 70 kronologisk fremadskridende enkelthistorier:

- den generelle historie om de nordiske landes modernisering og udvikling frem til i dag
- den moderne teknologiske historie
- de særlige nordiske kendetegn samt naturligvis Rambøll Gruppen og gruppens virksomheders specifikke rolle.

Der er lagt vægt på, at også projekter udført af virksomheder, som Rambøll Gruppen igennem årene har overtaget, er rigt repræsenteret. Herunder projekter udført af det svenske Scandiaconsult, det finske Viatek, det norske Bonde og Co. og det engelske Whitbybird. Sammen med den tilhørende indledning indgår de udvalgte historier i en samlet fortælling, der tager de moderne samfunds forskellige facetter op til behandling via de bygninger, strukturer, genstande og teknologier, som virksomheden har medvirket til at skabe. På det jordnære plan skaber bogen en fornemmelse af sammenhæng og overblik og giver en struktureret fortælling om det, der for den enkelte medarbejder ofte vil føles som adskilte og uafhængige projekter. For den udenforstående læser vil bogen hjælpe med at besvare det enkle, men ofte stillede spørgsmål: hvad laver de rådgivende virksomheder egentlig? Bogen er udgivet i storformat i et flot layout med mange illustrationer.

Samfundsplanlægning i 1950'erne

Antologien *Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb?* behandler 1950'ernes planlægningstanker og -initiativer inden for områder som økonomi, transport, folkeskole, højere uddannelse, straffesystem og familierpolitik samt mere generelt 1950'ernes planlægningsstrategier, som de kom til udtryk i 1950'ernes kommissionsarbejde. Antologien kaster dermed lys over et område, der ikke tidligere eller kun nødtørftigt er blevet udforsket; netop 1950'erne kan være et "overset" årti, klemte inde mellem den omfangsrige litteratur om mellemkrigstiden og besættelsesårene og den spirende forskningsmæssige interesse for 1960'erne og 70'erne, hvor det bl.a. er et tema, i hvilke

sammenhænge de nye tiltag blev ”udtænkt”. Formålet med at vælge samfundsplanlægningen i 1950’erne som undersøgelsesfelt har været at vurdere, i hvilken grad dette årtis idéer, visioner og planlægning pegede fremad mod 1960’ernes mere udbyggede velfærdsstat, og i hvilket omfang tænkningen pegede bagud og videreførte tankegods fra de foregående årtier. Metodisk set har sigtet ikke været under en teleologisk synsvinkel blot at lokalisere de træk, der pegede fremad og som senere blev realiseret, men snarere at lave et kronologisk punktstudie med henblik på at karakterisere dette tiårs planlægning, der herved får karakter af et Janus-ansigt. Med denne tilgang har forskergruppen ønsket at fremhæve 1950’ernes betydning og give årtiet en værdi i sig selv og ikke blot at se det i skyggen af de iøjnefaldende ændringer, der fandt sted i 1960’erne. Disse aspekter diskuteres nærmere i den perspektiverende indledning og konklusion, som er skrevet af Leon Jespersen.

Antologien er bygget op som en paraplyafhandling, bestående af en række større, men tematisk afgrænsede enkeltundersøgelser af sektorer, der bygger på en bred vifte af kildematematerialer, og en række kortere, men tematisk bredere undersøgelser af 50’ernes samfundsplanlægning, som den kom til udtryk i kommissionsbetænkninger.

Plantænkningen er emnet for Steffen E. Jørgensens undersøgelse af tanker om en storstilet udbygning af infrastrukturen og især af vejnettet. Selvom der blev taget hul på motorvejsplanerne under 2. verdenskrig, var det først 1950’ernes og 1960’ernes stærkt stigende bilisme samt ændringer i magtforholdet mellem amter og staten, der muliggjorde en realisering af planarbejdet fra 1959-62, ”Det store H”, der kendetegner dagens motorvejsnet.

Erik Nørr undersøger skolevæsenets udbygning i 1950’erne. Først med skoleloven af 1958 blev intentionerne i 1937-loven gennemført. Oprettelsen af centralskolerne blev intensiveret, og den gamle landsbyskole forsvandt. Den forbedring af skolevæsenet, som havde været tanken med 1937-loven, blandt andet oprettelsen af nye og større skoler, der kunne afskaffe to-klassesystemet, blev i stort omfang bremset af 2. verdenskrig, men genoptaget i 1950’erne.

Else Hansen undersøger 1950'ernes universitetspolitiske diskussioner, der domineres af spørgsmålet om øget støtte til forskningen og til de tekniske uddannelser, mens 1960'ernes kraftige stigninger i studentertallet først erkendes, da de er godt i gang. 1950'ernes forbedringer på universiteterne sigtede i høj grad mod at rette op på forudgående årtiers forsømmelser. Kun udbygningen af tekniske og naturvidenskabelige uddannelser viser bestræbelser på at ændre de aktuelle forhold.

I en analyse af de forfatningsmæssige, juridiske og pædagogiske spørgsmål omkring ungdomsfængslerne undersøger Peter Fransen arbejdet i Straffelovskommissionen 1950-60. Kommissionen skulle fungere som tænketank for nye tiltag på straffelovgivningens område, men der tegner sig et billede af debatten i 1950'erne som en udmøntning af de intentioner, der lå til grund for oprettelsen af ungdomsfængsler i 1933, mere end en ledetråd for udviklingen i de kommende årtier.

Opfattelsen af 1950'erne som statisk er ikke mindst blevet understreget med eksemplet kvinde- og familiepolitik. Maren Wichmann undersøger i en sammenligning mellem dansk og vesttysk familiepolitik, hvordan 1950'ernes politik på området satte betingelserne for de følgende årtiers velfærds- og ligestillingsforanstaltninger. Artiklen belyser forskellige områder: lovgivningen med hensyn til ligestilling i ægteskab og familie, familiens tilstand og socialpolitiske og skattepolitiske foranstaltninger i forhold til familierne.

Nils Bredsdorff undersøger udviklingen i 1950'ernes forvaltningspolitik, hvor vægten i vid udstrækning er lagt på embedsmændenes rolle. Med Forvaltningskommissionen og Forvaltningsnævnet skabes fora for den rationalisering af statsadministrationen, der var forudsætningen for varetagelsen af de flere og mere komplicerede samfundsopgaver.

Dele af undersøgelseerne bygger på kildemateriale, der er blevet afleveret til Statens Arkiver inden for de senere år, så *arkiv- og formidlingsmæssigt* er det administrationens udvikling, anskuet og analyseret ud fra dens egne kilder, der står i centrum for undersøgelseerne. *Forskningsmæssigt* begrundes antologiens emnevalg med, at den i vid

udstrækning omhandler forhold, der ikke tidligere har påkaldt sig større forskningsmæssigt interesse. *Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb?* er med sine næsten 600 sider og syv forfattere det synlige produkt af arbejdet i Statens Arkivers administrationshistoriske forskningsnetværk.

Landsarkivet for Sønderjyllands betydning for udforskningen af Sønderjyllands historie 1983-2008

Ved Landsarkivet for Sønderjyllands 75-års jubilæumsarrangement den 14. august 2008 holdt forskningsleder Hans Schultz Hansen en forelæsning om ovenstående emne, der med få ændringer bringes her som kronik:

Sønderjylland har som en landsdel på kanten af det danske rige sin helt særegne historie. Fra 1200-tallets begyndelse og indtil 1864 var Sønderjylland eller Slesvig et selvstændigt hertugdømme indenfor det danske monarki. Fra 1867 til 1920 var Sønderjylland en del af Preussen. Siden 1920 er den nordlige del en fuldgældig del af Danmark, mens den sydlige del fremdeles tilhører Tyskland. Fra vikingetiden og et godt stykke op i det 20. århundrede optog Sønderjyllands stilling til resten af riget danske konger og regeringer så stærkt, at Sønderjyllands historie og rigshistorien ofte blev vævet tæt sammen. Sønderjyllands historie er dermed andet og mere end en regional variant af den almindelige Danmarkshistorie.

Den arkivalske kulturarv fra denne rige historie er Landsarkivet for Sønderjyllands fornemste arbejdsopgave. Landsarkivet er Sønderjyllands fælles hukommelse. Derfor er arkivet også ”et centralsted for udforskning af Sønderjyllands historie”. Det var den betegnelse, Historisk Samfund for Sønderjylland brugte, da man i 1927 krævede et sønderjysk landsarkiv. Denne centralstedsfunktion i relation til forskningen i Sønderjyllands historie har to sider. For det første udgør Landsarkivets samlinger et vigtigt kildegrundlag for de forskere, som beskæftiger sig med landsdelens historie, og for det andet er Landsarkivet selv en forskningsinstitution, hvor medarbejdere udfører forskning i Sønderjyllands historie.

Da Landsarkivet fejrede sit 50-års jubilæum i 1983, forelæste professor Troels Fink om landsarkivets betydning for udforskningen af Sønderjyllands historie. Fink hæftede sig netop ved Landsarkivets dobbelte betydning: ”For den historiske forskning i Sønderjylland kan

man ikke højt nok vurdere den betydning dagens fødselsdagsbarn har haft... Et moderne velordnet arkiv i stimulerende omgivelser står til de besøgendes rådighed og en kyndig og velvillig stab af medarbejdere hjælper dem til rette... Men ikke alene har Landsarkivet apparatet i orden, derudover har dets medarbejdere selv ydet en betydelig forskningsindsats". Det sidste gav Fink en række eksempler på, ligesom han fremdrog andre forskeres indsats, der havde udgangspunkt i Landsarkivets samlinger. Det er naturligt her i 75-året at følge op på Troels Finks forelæsning fra 1983 med at kaste et blik på de følgende 25 år mellem 1983 og 2008.

Landsarkivets egen forskning

Som en del af Statens Arkiver er Landsarkivet en forskningsinstitution under Kulturministeriet. Arkivet har gennem hele perioden haft to fast ansatte arkivarer med ret og pligt til at forske i 2/7 af arbejdstiden. Ind i mellem er denne brøk blevet forøget gennem eksterne bevillinger, som har gjort det muligt at frikøbe arkivarerne fra deres arkivfaglige opgaver i kortere eller længere tid. Dertil kommer, at arkivet efter årtusindskiftet har haft mulighed for at knytte forskere til sig på midlertidig basis: en ph.d. stipendiat, to post doc stipendiater og en forsker i en treårig stilling.

Siden 1983 har arkivets forskere udgivet et dusin monografier, heraf to disputatser og fire ph.d. afhandlinger. Der er publiceret lidt over 100 tidsskriftsafhandlinger og godt et halvt hundrede bidrag til samleværker og antologier, heraf adskillige kvarte og halve bøger. Antallet af debatindlæg, korte omtaler og lignende "småstykker" nærmer sig også det halve hundrede, og der er udgivet omkring 30 redegørelser for arkivforhold af forskellig art. Og så har arkivarerne været aktive ved godt en halv snes kildeudgivelser, såvel i bog- som artikelform. Størstedelen af bøgerne og artiklerne og bidragene til antologier og samleværker er udgivet i Historisk Samfund for Sønderjyllands skriftrække eller i foreningens tidsskrifter Sønderjyske Årbøger og Sønderjysk Månedsskrift. Landsarkivarer og arkivarer har fortsat traditionen for et betydeligt engagement i Historisk Samfund og dermed opnået, at resultaterne af Landsarkivets forskning bliver kendt

vidt omkring, ikke kun på tryk, men også ved foreningens foredragsrækker og ekskursioner.

Arkivarernes forskning har spændt over et bredt felt, og kun de mest centrale kan nævnes her. *Administrationshistorie* er traditionelt et vigtigt anliggende for arkivernes forskere, og her udgør Landsarkivet for Sønderjyllands arkivarer ingen undtagelse. Et markant resultat er her Gerret Liebing Schlabers bog *Hertugdømmet Slesvigs forvaltning* om de administrative strukturer og retsplejen mellem Kongeåen og Ejderen fra ca. 1460 til 1864 med et bilagsbind om de enkelte lokaliteters administrative og retslige tilhørsforhold. Kim Furdal har efter sin tid som arkivar skrevet et digert værk om de små preussiske kommuner og deres sammenlægning til danske sognekommuner efter 1920. Nævnes bør også to bind med den fælles titel *Sønderjylland som administrativ forsøgsmark efter Genforeningen i 1920*, hvor det første bind indeholder en generel undersøgelse af den administrative genforeningsproces i forbindelse med indlemmelsen i Danmark efter grænsedragningen i 1920 samt bringer en række studier af udvalgte myndigheder, mens det andet bind helt er viet skoleordningen og amts-skolekonsulenterne. Bag de to bind stod ikke alene arkivarerne i Aabenraa, men også arkivarer fra de tre andre danske landsarkiver samt to tidligere arkivarer. På grænsen mellem administrationshistorie og vejledninger finder man Hans Worsøes og Lars Henningsens bøger om sønderjysk slægts- og ejendomshistorie, der er udkommet i flere udgaver, og tilsvarende en vejledning om de preussiske arkiver.

Sønderjyllands *nationalpolitiske historie* udgør også et hovedfelt i arkivarernes forskning. Lars Henningsens bog om *Aabenraa bys skyttelav* fortæller historien om nationalpolitikens lokale gennemslag. Selv har jeg i min ph.d. afhandling beskæftiget mig med danskheden i Sydslesvig og i min disputats med hjemmetyskheden i Nord-slesvig, begge dele i det 19. århundrede, og desuden skrevet om den danske forening Landeværnet og den nationale jordkamp i det 20. århundrede. Dertil kommer en række samleværksbidrag bl.a. til *Geschichte Schleswig-Holsteins* og en kommende ny *Sønderjyllands historie* samt bidrag til antologier bl.a. om Sønderjylland under de to verdenskrige. Morten Andersens ph.d. afhandling *Den følte grænse*.

Slesvigs deling og genopbygning 1918-1933, der udkom tidligere i år, undersøger de økonomiske konsekvenser af Slesvigs deling i 1920 og den danske og tyske strategi for grænsen og genopbygningen. Morten Andersen var som den første og ansat som ph.d. stipendiat ved arkivet og indskrevet ved Syddansk Universitet.

Bogen forener den nationalpolitiske med den økonomiske historie og leder dermed over til det næste forskningsfelt: den *økonomiske og sociale historie*, som ligeledes har fyldt meget i de seneste 25 års forskning på Landsarkivet. Der har her særlig været satset på landbrugshistorien. Bjørn Poulsen har skrevet bøger og artikler om bondeøkonomien på grundlag af de bevarede bonderegnskabsbøger i Landsarkivet, herunder Danmarks ældste bondedagbog Fladstenbogen, der går tilbage til 1592. Den blev sammen med en bondedagbog fra Ørsted udgivet af Bjørn Poulsen og Inger Biehl Hansen under titlen *Med egen hånd*. Bjørn Poulsens hovedbidrag er det store afsnit om middelalderen i *Det sønderjyske landbrugs historie – jernalder, vikingetid og middelalder*. Denne bog indgår som bind II i en sønderjysk landbrugshistorie i fire bind. Bind IV om tiden fra 1830 til 1990'erne er udarbejdet af undertegnede.

Byerhvervenes historie er heller ikke blevet forsømt. Både Lars Henningsen, jeg selv og Leif Hansen Nielsen har arbejdet med industrien, sidstnævnte i sin ph.d. afhandling, der er trykt under titlen *Ad Industriens Vej. Studier i den slesvig-holstenske industri 1864-1914 med særlig henblik på Nordslesvig*. Handel, håndværk og skibsfart i det 18. og 19. århundrede er blevet grundigt behandlet af Lars Henningsen i talrige afhandlinger med disputatsen *Provinsmatadorer fra 1700-årene* som det mest markante resultat, her med tråde ud til storpolitikken.

Når det gælder de sociale forhold, er det ligeledes Lars Henningsen, som har været i front sammen med Gerret Liebing Schlaber, hvis ph.d. afhandling *Sozialpolitik im Schleswiger Land 1840-1880* udkom under hans ansættelse ved arkivet. Kirke- og skolehistorien har ikke haft samme appel til Landsarkivets forskere, men Jesper Thomasen har dog skrevet både om Sct. Nikolaj kirke i Aabenraa og byen fra

middelalderen til nutiden og om kirke og godsejere i Vestslesvig i 1500-1600-tallet.

Gennem årene har Landsarkivets arkivarer arbejdet meget med *lokalhistorien*. Jørgen Witte har f.eks. sammen med Henrik Becker-Christensen skrevet om Aabenraa bys historie 1945-70, og Lars Henningsen har stået for størstedelen af *Ensted sogns historie*.

Andre forskeres brug af Landsarkivets samlinger

I det sønderjyske historiske forskningsmiljø er Landsarkivet et centralsted blandt flere. Landsarkivets samlinger benyttes derfor af mange andre forskere end Landsarkivets egne. Institut for Grænseregionsforskning blev grundlagt i 1976, og her fik sønderjysk historie fra begyndelsen en fremtrædende placering i forskningsprofilen. I 1985 blev der ansat en lokalhistorisk konsulent i tilknytning til de daværende Historiske Samlinger for Sønderjylland, der skiftede navn til Institut for sønderjysk Lokalhistorie og snart gav et løft til forskningen i sønderjysk lokalhistorie. Ved siden af de to nyere forskningsinstitutioner har de ældre også gjort sig gældende. Studiefællesskabet ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig blev oprettet i 1963. Historikere herfra har været flittige gæster på Landsarkivet, da flere arkivalier herfra har betydning for historien syd for grænsen. Nord for grænsen findes Archiv und Forschungsstelle der deutschen Volksgruppe. Også for de sønderjyske museer gælder, at inspektørerne har trukket grundigt på Landsarkivets samlinger.

Den sønderjyske historie er mere og mere er blevet sønderjydernes egen sag, mens den fylder mindre på universiteterne. Ansatte fra Aarhus Universitet leverer dog betydelige bidrag til Sønderjyllands historie, og på Syddansk Universitet har ansatte ved historiestudiet i Esbjerg og nu i Kolding arbejdet med sønderjyske emner. SDU har nu optaget Institut for Grænseregionsforskning som et universitetsinstitut. På alle universiteter er den sønderjyske histories placering i undervisningen imidlertid svag. Alligevel har talrige historiestuderende i de seneste 25 år fundet vej til Landsarkivets læsesal for at samle stof til deres specialer. En snes af dem er blevet til monografier eller til artikler i Sønderjyske Årbøger. I takt med, at ph.d. studiet fra 1990'erne

er knæsat som forskeruddannelse, har også en håndfuld ph.d. studerende og lige så mange tyske doktorander benyttet arkivets samlinger. Til gengæld er prisopgaverne trængt ud som genre, men arkivet har dog leveret materiale til en tre stykker.

Specialer, ph.d. afhandlinger og prisopgaver viser, at den sønderjyske historie stadig er et levende forskningsområde blandt unge og yngre historikere. Blandt de lidt ældre har en håndfuld valgt at skrive disputatser, hvor landsarkivets samlinger udgør en væsentlig del af kildegrundlaget. Ud over de to nævnte disputatser fra Landsarkivet er det blevet til fire andre: Johan Peter Noacks om det danske mindretal i Sydslesvig 1920-45, Henrik Becker-Christensens om det tyske mindretal i Nordslesvig 1920-32, Carsten Porskrog Rasmussens om rentegods og hovedgårdsdrift fra 1500- til 1700-tallet og Martin Rheinheimers habilitationsafhandling om de slesvigske landsbyvedtægter med tilhørende kildeudgivelse.

En gruppe forskere, som ikke må overses, er de aktive pensionister. I 1980'erne og 1990'erne var således fhv. landsarkivar Peter Kr. Iversen flittig med flere udgivelser af landbohistoriske kilder fra Landsarkivet, og Troels Fink samlede stof til sit tobindsværk om forbindelserne mellem de danske sønderjyder og deres støtter i kongeriget 1864-1914. Hertil føjer sig mange slægts-, ejendoms- og lokalhistorikere, som tilsammen udgør landsarkivets største brugergruppe. Deres studier sker på hobbybasis, og deres resultater kommer sjældent bredere kredse til gode. En markant undtagelse herfra er Bert Kelms værk i seks bind om Rømøs ejendomme.

Forskningens emner

Den helt overvejende del af den omfattende forskning i den sønderjyske historie, som er foretaget siden 1983, beror mere eller mindre på akter i Landsarkivet, i hvert fald når den omhandler Nordslesvig. Ene- ste undtagelse er middelalderhistorien, hvor kildematerialet foreligger trykt. Her skal blot de vigtigste hovedlinjer og eksempler nævnes.

For det første udgør den *nationalpolitiske historie* stadig en stærk tradition. Først og fremmest præges den nyere forskning i Sønderjyllands politiske historie af en stærkt øgede interesse for det 20.

århundrede. Udover Johan Peter Noack og Henrik Becker-Christensen har bl.a. Axel Johnsen, René Rasmussen og Karen Gram-Skjoldager skrevet bøger om mellemkrigstidens dansk-tyske modsætninger, de nationale mindretal og deres bagland. Nazisme, besættelse og retsopgør vækker også i Sønderjylland stor interesse. Herom kan nævnes flere antologier med en del bidrag af Henrik Skov Kristensen samt Sabine Loreks dissertation om retsopgøret. Udviklingen op imod vor tid blev taget op i forbindelse med 50-års jubilæet for København-Bonn-erklæringen i 2005 og med Martin Klatts bog om det grænseoverskridende samarbejde.

For det andet er forskningen efter 1983 kendetegnet af en øget opmærksomhed om den *økonomiske og sociale historie*, tildels under inspiration fra Arbeitskreis für Wirtschafts- und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins. Den sønderjyske landbrugshistorie i fire bind er nævnt. Derudover har Per Grau Møller behandlet udskiftningen på Nordals og Henning Mathiesen bønderne på de hertugelige godser Rønhave og Sønderborg Ladegård. For byerhvervene kan nævnes Erik Skifter Andersens to store bind med beskrivelser af Aabenraa-virksomhedernes historie og Kim J. Paulsens bog om de mange ændringer på Nordals som følge af egnens industrialisering med Danfoss som spydspids. Til den sociale historie hører arbejderbevægelsens historie, der navnlig har haft Dorrit Andersen og Bent Vedsted Rønne og senest Frode Sørensen som dyrkere. De svagest stillede historie er emnet for Anne Marie Jacobsens og Birgit Weitlings bog om de sønderjyske fattiggårde.

For det tredje er *lokalhistorien* et meget vidt forskningsfelt. Henrik Fangel efterlod et manuskript om Haderslev by 1864-1920, som blev udgivet efter hans død, Henrik Becker-Christensen skrev om Tønder 1920-70, mens et femmandshold stod bag en ny og anderledes byhistorie for Sønderborg. Endvidere må fremhæves Carsten Porskrog Rasmussens bog om vækst og virke i Bov og Holbøl sogne efter 1920, der spændte både over land og stationsby.

For det fjerde har *Kirkehistorien* ikke haft nær så mange dyrkere som før i tiden; her er Günter Weitling næsten ene mand på skansen

med studier i den indre og ydre mission og tysk kirke i Nordslesvig efter 1920.

Arkivbenyttelsen

Når det gælder forskningens arkivbenyttelse, må flere træk fremhæves. For det første har der været et stort træk på de private arkivalier. Landsarkivets tradition for at gøre meget ud af disse arkivalier belønnes således ved en stærk brug af dem. Det gælder især private personarkiver fra de nationale ledere og foreningsarkiver fra de nationale foreninger. I 1970'erne blev der gjort en stor indsats for at ordne og registrere og udgive dupliserede fortegnelser over disse arkiver, og det har altså ikke været forgæves, men øget forskningens bevidsthed om dem og lettet adgangen til dem.

For det andet har der været en stærk benyttelse af arkivalier fra mellemkrigs- og besættelsestiden og tiden lige derefter. Det hænger snævert sammen med forskningens og offentlighedens store interesse for denne periode. Derfor var det ikke for tidligt, at adgangen til det tyske mindretals arkiver blev liberaliseret i 1990 og at der blev udgivet en fortegnelse over dem i 1993. Begge dele har støttet en betydelig benyttelse af arkiverne siden. Fortegnelsen over politiadjudantens og politikommandørens arkiver 1934-ca.1958 fra 1994 har haft en tilsvarende virkning. Her drejer det sig tillige om arkiver, der i kraft af deres person- og emnekartoteker er ret nemme at benytte.

For det tredje har forskningen benyttet de preussiske arkiver, især landrådsarkiverne. Interessen har ikke været så stærk som ved de førnævnte arkiver, hvilket nok både hænger sammen med, at interessen for tiden før 1920 er dalende, og med at arkivalierne er skrevet i hånden og på tysk. Men bortset fra disse besværligheder er arkiverne fra den preussiske tid nemme at benytte takket være aktheftesystemet, hvor sager om et givet emne sys sammen i et hefte med en titel og et nummer i et hierarkisk emnesystem. Da forskningens interesse som regel dækker bredere emner end en enkelt administrativ afgørelse, passer disse arkiver godt til forskningens tilgang.

For det fjerde har interessen for den ældre historie før 1864 oplevet en tilbagegang. Der er ellers fra Landsarkivets side gjort meget

for at lette tilgangen til disse arkiver ved arkivfortegnelser bl.a. over amtsarkiverne, og i 2000 overførte Rigsarkivet til Landsarkivet arkiverne fra den slesvigske provinsadministration og mikrofilm af vigtige arkivalier fra hertugdømmernes centraladministration i København, som også er velregistrerede. Det er i første række arkivarerne ved Landsarkivet og andre arkiver, som benytter disse arkivalier. Det samme kan i vid udstrækning siges om journalsagsarkiverne efter 1920. Den slesvigske og den danske administrations mere udviklede arkiveringssystemer kræver en ekstra indsats af benytterne. Her har arkivarerne en vigtig opgave i at demonstrere, hvordan det kan gøres.

For det femte er det tydeligt, at Landsarkivet også som arkiv kun er et centralsted blandt flere for udforskningen af Sønderjyllands historie. Arkivalier fra Rigsarkivet, Landesarchiv Schleswig-Holstein, mindretalsarkiverne og de lokalhistoriske arkiver bliver nok så ofte benyttet af forskerne. Indlån af arkivalier fra Rigsarkivet er derfor også en vigtig del af Landsarkivets centralstedsfunktion – derfor må denne service fastholdes.

Tilsammen viser punkterne, at Landsarkivets funktion som centralsted for forskningen i første række er et spørgsmål om at efterkomme forskernes efterspørgsel på den bedst mulige måde, mens udbuddet af arkivalier spiller en underordnet rolle. Tanker om at fremme forskning i særlige perioder eller emner ved at gøre bestemte arkiver og arkivalier ”lækre” for forskningen forekommer derfor vanskelige at realisere – så ondt dette resultat end må gøre på en arkivar. Tilbage står imidlertid muligheden for arkivarerne selv at udnytte vigtige, men svært tilgængelige og derfor sjældent brugte arkivalier i deres forskning. Derfor er det af afgørende betydning, at arkiverne driver forskning.

Ny forskningsplan for Statens Arkiver

Statens Arkiver har som forskningsinstitution under Kulturministeriet i 2008 lagt en plan for sin forskning i de kommende fire år 2009-2012. Planen er udarbejdet af forskningsleder Hans Schultz Hansen i samarbejde med det interne forskningsudvalg og de enkelte forskere.

Planlægningen blev indledt med et forskermøde i Landsarkivet i Odense den 15. maj 2008, hvor hidtidige fælles forskningsprojekter blev evalueret, mulighederne for nye fælles projekter drøftet og retningslinjer for den nye forskningsplan gennemgået. Diskussionen samlede sig især om de øgede krav til internationalisering af forskningen og indførelsen af en ”bibliometrisk forskningsindikator”, der vil måle forskningens omfang og kvalitet. Forskerne i Statens Arkiver er bekymrede for, om den i tilstrækkelig grad vil tilgodese den historiske monografi og traditionen for at publicere forskningsresultater på dansk og på en måde, så de også kan læses af alment historisk interesserede.

Efter mødet udarbejdede forskerne beskrivelser af forskningsområder og -projekter, som de agter at beskæftige sig med 2009-2012. Disse beskrivelser er hoveddelen i planen, der desuden rummer generelle afsnit om overordnede målsætninger og strategier, en status for forskningen i Statens Arkiver, en redegørelse for forskningsmiljø og forskerstab samt for finansieringen.

Forskningen i Statens Arkiver vil i årene 2009-2012 samle sig om nogle tyngdepunkter. Den brede kronologiske tilgang præger navnlig forskningsområder og projekter inden for den ældre historie indtil år 1800, men også besættelsestiden. For den nyere historie efter 1800 er der en emnemæssig specialisering på forskningsretninger som administrations-, rets- og socialhistorie, økonomisk og infrastrukturhistorie samt uddannelses- og kirkehistorie. Den geografiske specialisering drejer sig især om Sønderjyllands historie. Dertil kommer projekter, som defineres ud fra en bestemt disciplin eller metode: biografier og heraldik samt samfundsvidenskabelig og kvantitativ metode.

Enkelte perioders historie

Middelalderhistorien bæres af en enkelt forsker, Michael H. Gelting, der vil beskæftige sig med det danske samfund i højmiddelalderen i et europæisk perspektiv, navnlig den danske kirke i tidlig højmiddelalder og landskabslovene, samt med Den Sorte Død. Tilsvarende står Leon Jespersen for forskningen i 15-1600-tallets danske og nordiske historie med særlig vægt på strukturændringer, gamle og nye eliter og luksuslovgivningen. Han vil desuden arbejde med periodens historiografi og udgive kilder fra tiden samt undersøge det skånske gods Krapperups historie. 1700-tallet bearbejdes bl.a. af Tyge Krøgh, hvis fokus især vil være på religionens betydning for tidens forestillingsverden. En periode for sig udgør den tyske besættelse af Danmark 1940-45, som Peter Birkelund tager sig af med særlig henblik på konfiskationer af ejendom under og efter den tyske okkupation.

Forvaltningshistorie

Forvaltningshistorie er en kerneopgave for forskningen i Statens Arkiver, og der er her netop opnået finansiering til det store projekt ”Dig-Dag” (Digitalt atlas over Danmarks historisk-administrative geografi), som indgår i forskningsplanen og udføres i samarbejde med forskere og kartografer ved Syddansk Universitet, Københavns Universitet, Kort- og Matrikelstyrelsen, Det Kongelige Bibliotek, Nationalmuseet og Kulturarvstyrelsen.

Kriminalitets-, rets- og socialhistorie

har stor vægt i planen. Peter Fransen vil således undersøge den kriminelle underverden på Fyn, mens Karl Peder Pedersen vil analysere kriminalefterforskningens og opdagelsespolitiets historie i København. Anette Jensen vil arbejde med den lokale retspleje og Jørgen Mikkelsen med fængsler og strafferet. Disse studier har deres tyngdepunkt i 1800-tallet, mens Peter Fransens undersøgelse af ungdomsfængslet og Merete Bøge Pedersens analyse af prostitutionen kronologisk ligger i 1900-tallet. De socialhistoriske studier omfatter immigrationen til Danmark indtil ca. 1940 (Jørgen Mikkelsen) og adoptiv- og plejebørn i Danmark fra midten af 1700-tallet til nutiden (Annette

Østergaard Schultz) samt sociallovgivningen ca. 1800-1933 (Merete Bøge Pedersen).

Økonomisk historie, infrastrukturhistorie og byhistorie

er traditionsrige forskningsområder i arkiverne. Erik Gøbel vil fortsætte sin forskning i handel, søfart og tropekolonier, mens Jørgen Mikkelsen vil arbejde med Asiatisk Kompagnis søfart på Indien. Erhvervshistorien efter 1848 er temaet for Jørgen Finks forskning. Fink er leder af Center for Erhvervshistorie, der er et samarbejde mellem Erhvervsarkivet og Aarhus Universitet. Kenn Tarbensen vil fokusere på dansk erhvervshistorie i det 20. århundrede i et internationalt perspektiv. Peter Fransen vil arbejde med teknikumingeniørernes uddannelse og rolle siden ca. 1950. Infrastrukturhistorien dyrkes især af Steffen Elmer Jørgensen, der vil studere dansk transport- og kommunikationsplanlægning ca. 1930-75 og havnenes historie. Moderne vejplanlægning er også temaet for Peter Fransens undersøgelse af Thomas B. Thriges Gade i Odense. Jørgen Mikkelsen fortsætter sine byhistoriske studier 1700-1870. Hans Jørgen Marker vil udnytte de inddaterede folketællinger til analyser i befolkningssammensætning, familiestruktur, erhvervsstruktur m.m.

Kirke- og uddannelseshistorie

Erik Nørr er ligesom Michael Gelting og Christian Larsen blevet bedt om at medvirke i en ny dansk kirkehistorie. Han skal skrive om perioden 1850-1900. Den russisk-ortodokse kirke i Danmark er emnet for Jesper Overgaard Nielsens undersøgelse. Nørr vil også forske i dansk skole- og uddannelseshistorie efter år 1800, mens Else Hansen vil arbejde videre med dansk universitetshistorie efter 1945.

Sønderjyllands historie

udforskes især ved Landsarkivet for Sønderjylland, men involverer også forskere fra andre arkiver. Det gælder projektet ”Partier, politikere og valg i Sønderjylland 1920-1980” og det allerede løbende projekt ”Grænseland og udviklingsområde. Sønderjyllands historie 1945-73”. Sønderjyllands historie siden år 1800 er rammen for Hans

Schultz Hansens forskning, der bl.a. omfatter et bidrag om tiden 1815-1918 til "Sønderjyllands Historie 2". Erik Nørr beskæftiger sig med samme landsdel i 1900-tallet, mens Leif Hansen Nielsen vil arbejde med landindvindingsprojekter i Sønderjylland efter 1920 og Morten Andersen vil undersøge egnsudvikling og erhvervsfremme efter 1945.

Metode, teori og hjælpevidenskaber

Birgitte Possing vil forske i "The Making of Biographies in Popular and Academic Culture", mens Anne Sofie Fink Kjeldgaard vil arbejde med spørgeskemaundersøgelser som italesættelse af samfundsmæssig meningskonstruktion. Endelig vil Nils G. Bartholdy fortsætte sine studier i det danske kongevåben ca. 1194-1819 (1864).

Forskningsplan 2009-2012 er godkendt såvel i Statens Arkivers ledelse som i Statens Arkivers rådgivende forskningsudvalg. Den har fået en meget velvillig modtagelse i Kulturministeriets Forskningsudvalg. Hermed ligger rammerne for forskningen i Statens Arkiver i de næste fire år fast. Men ikke mere, end at nye projekter kan komme på tale, hvis de er relevante for arkiverne.

Den samlede forskningsplan findes på Statens Arkivers hjemmeside:
[http://www.sa.dk/media\(2735,1030\)/Forskningsplan_2009-2012.pdf](http://www.sa.dk/media(2735,1030)/Forskningsplan_2009-2012.pdf)

Forskningsmiljø

Center for Erhvervshistorie

Center for Erhvervshistorie blev oprettet den 1. august 2003 for en femårig periode. Det var vedtægtsmæssigt fastsat, at centeret i det femte år skulle evalueres med henblik på at afgøre, om det skulle fortsatte. Bestyrelsen nedsatte et evalueringspanel bestående af universitetslektor, dr. phil. Ole Hyldtoft, Københavns Universitet og forskningsleder, adj. professor, dr. phil. Hans Schultz Hansen, Statens Arkiver. Panelet afgav en positiv vurdering af centerets hidtidige virksomhed, og det blev efterfølgende besluttet at forlænge centerets funktion i yderligere fem år på de gældende vilkår med henblik på i løbet af denne periode at finde en permanent ordning for centeret.

Centerets finansiering tilvejebringes ved, at Institut for Historie og Områdestudier og Institut for Økonomi, Aarhus Universitet samt Erhvervsarkivet (Statens Arkiver) udreder lønnen til centerlederen. Fra Statens Arkivers side er der i forbindelse med forlængelsen af centerets funktionstid tilkendegivet, at man ikke kan påregne en fortsat medfinansiering fra Statens Arkivers side efter udløbet af den 2. femårsperiode.

Til centeret er for øjeblikket knyttet fem medarbejdere, lektor Kurt Pedersen, Handelshøjskolen i Århus, der bidrager med sin forskning, tidligere erhvervschef i Århus Kommune, Michael Bruun, der fungerer som ekstern lektor ved Institut for Økonomi samt to ph.d.-stipendiater, Ulla Frederiksen og Henrik Mølgaard Frandsen. Som daglig leder fungerer fortsat seniorstipendiat, lektor Jørgen Fink.

Teknologihistorie og erhvervshistorie – seminar på Erhvervsarkivet

Lørdag den 27. september 2008 holdtes på Erhvervsarkivet et meget givende seminar, der var arrangeret i samarbejde med Dansk Teknologihistorisk Selskab og Center for Erhvervshistorie. Samspillet mellem teknologihistorie og erhvervshistorie som to tilgrænsende faglige discipliner stod i centrum.

Centerleder, dr.phil. Jørgen Fink indledte med et stramt disponeret foredrag om teknologi og marked. Højden i Erhvervsarkivets Store Sal passede, som en af tilhørerne formulerede det i den efterfølgende livlige debat, fortrinligt til foredraget. Med et stærkt fokus på definitioner og med udgangspunkt i Koen Frenkens ”Innovation, evolution and complexity theory” (2006), samt en stærk personlig vinkling i forhold til Frenkens teori om den økonomiske udviklingsspiral, gav Fink en elegant formulering af teknologihistoriens plads i erhvervshistorien. Foredraget tjente desuden som en solid ramme for de øvrige foredrag, der præsenterede eksempler på aktuel historieskrivning i krydsfeltet mellem teknologihistorie og erhvervshistorie i praksis.

Lektor, dr. phil. Michael Wagner fra Aalborg Universitet behandlede fritidens automobilisering i form af bl.a. søndagsbilismens historie i Danmark. Wagner berettede ud fra sine kildestudier om etableringen af FDM og organisationens rolle som talerør for det stadig større antal bilister i Danmark, herunder som politisk pressionsgruppe i forhold til især DSB. Herefter præsenterede ph.d.-stipendiat Kristoffer Jensen, Danmarks Industrimuseum, sit aktuelle forskningsprojekt om teknologiudvikling i forhold til industriens udvikling og afvikling i Danmark med tekstilindustrien som omdrejningspunkt. Endelig holdt seniorforsker Kenn Tarbensen, Erhvervsarkivet, foredrag om teknologien som argument for udenlandske investeringer i Danmark i efterkrigsårene. Et femte foredrag måtte desværre aflyses, men derved blev der til gengæld plads til gode og konstruktive diskussioner efter alle foredrag, ligesom pauserne summede af samtale og debat. Seminaret, der også var årsmøde i Dansk Teknologihistorisk Selskab, sluttede med middag i byen. Et mere uddybende referat kan ses på www.teknologihistorie.dk.

Slave Trade, Slavery, Abolitions and their Legacies in European Histories and Identities

Som en del af EU's 7. rammeprogram figurerer forskningsprojektet *Slave Trade, Slavery, Abolitions and their Legacies in European Histories and Identities*. Det flerårige projekts formål er at gennemføre komparative, nybrydende studier i europæisk slavehandel, slaveri og

kolonihistorie. Midler og mål er afholdelse af symposier, konferencer og etablering af databaser samt publicering af resultaterne først og fremmest i form af artikler, bøger og netpublikationer. Rigsarkivet er Danmarks deltager og officiel partner i samarbejdsprojektet. De øvrige lande er Canada, Haiti, Frankrig, Mexico, Portugal, Senegal, Spanien og Storbritannien. Til projektet er knyttet et halvt hundrede forskere. Projektet er startet i 2008 og løber i fire år.

Seniorforsker Erik Gøbel er den person, som er udpeget som dansk forsker ved projektet. Han er tilknyttet den arbejdsgruppe, som skal forske i den atlantiske slavehandels historie, især dens omfang og handelsstrukturer samt slavearbejdskraft i det hele taget. Det er tanken, at et af denne gruppes symposier skal afholdes i København. De øvrige arbejdsgrupper vil blandt andet behandle love og bestemmelser, slaveri i Europa før og nu samt nationalisme og tilhørsfølelse. Endelig er der to grupper, som skal beskæftige sig med pædagogik og formidling af allerede eksisterende viden og af nye forskningsresultater.

Arkivforeningen

Arkivforeningen havde i 2008 syv arrangementer og en sommerudflugt på programmet.

I februar fortalte professor Kurt Jacobsen, Center for Virksomhedshistorie, CBS, København, sit arbejde med bogen ”Ve og velfærd – Læger, sundhed og samfund gennem 200 år”, der er skrevet i samarbejde med Klaus Larsen, herunder i særdeleshed om det spændende arbejde med de omfangsrige og de historisk relativt ubelyste kilder og arkivalier vedrørende det danske sundhedsvæsen.

Forskningsadjunkt, ph.d. Thomas Wegener Friis, Syddansk Universitet, holdt foredrag i april. DDR blev kendt for at være en af verdens efterretningsstormagter. Dette ry havde staten med rette. Til trods for sine blot 16 millioner indbyggere rådede Østtyskland over et sikkerheds- og efterretningsapparat, der ved statens ophør talte næsten 100.000 faste medarbejdere. DDR var i Danmark aktiv inden for militærspionage, politiske spionage, industrispionage og kontraspionage.

I maj måned var Arkivforeningen på bådfart på Lyngby Sø med stadsarkivar, ph.d. Jeppe Tønsberg som kyndig guide. Mølleåen-området omkring Lyngby er bl.a. kendt for den tidlige industri, men området har også gennem århundreder dannet rammen for lyststeder og søndagsture. Efter bådturen var der rundvisning på Frieboeshvile, et lyststed fra 1750'erne, som i dag rummer stadsarkiv, museum og lokalarkiv.

Danmarks Nationalbank var rammen om arrangementet i september, som var et besøg i bankens museum, der rummer effekter og interiører fra den tidligere Nationalbankbygning. Den tidligere Nationalbankbygning stod færdig i 1870. Rummene i museet er bygget op, så man får fornemmelsen af at befinde sig i den gamle bankbygning med udskårne paneler og døre samt udsmykning i form af bl.a. malerier.

Foredraget i oktober handlede om modstandsorganisationen Holger Danske. Arkivar og seniorforsker, ph.d. Peter Birkelund, Rigsarkivet, fortalte om Holger Danskes organisation, de ledende enkeltpersoner og den illegale indsats med sabotager og likvideringer. Holger Danske var den største sabotageorganisation under besættelsen og kunne, trods arrestationer og flere organisatoriske rekonstruktioner, ved befrielsen mønstre flere hundrede mand.

I oktober holdt seniorforsker ved Rigsarkivet, adjungeret professor på Københavns Universitet, dr.phil. Birgitte Possing foredrag om Bodil Koch, den måske nok største kvindelige politiker i efterkrigstidens Danmark. Possings biografi om Bodil Koch *Uden Omsvøb* skiller sig fra tidens mange biografiske værker ved bogens eksperimenterende såvel som den nyskabende tilgang til materialet om det multifacetterede menneske Bodil Koch.

Årets sidste arrangement var ekstern lektor, ph.d. Peer Henrik Hansen, RUC. Den Kolde Krig var lige om hjørnet i 1945, og bag kulisserne skete der en masse ting, som fik stor betydning for Danmarks fremtid. Danskerne gjorde sig klar til at udsende spioner mod lande i Øst, USA sørgede for, at danskerne kunne aflytte den ny fjende Sovjetunionen, og Danmark valgte i al hemmelighed side i den verdens-

omspændende og dødelige konflikt. Danmarks vigtigste bidrag bestod i en effektiv efterretningstjeneste.

Arkivforeningens årlige sommerudflugt gik til Helsingør, hvor der var besøg på bymuseet, Skibsklarerergården og Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

Forum For Fri Forskning

Forum For Fri Forskning, der er et netværk for ansatte ved Det Kongelige Bibliotek, Tøjhusmuseet og Statens Arkiver, afholdt to foredrag i foråret 2008. Tirsdag den 1. april holdt seniorforsker Leon Jespersen, Rigsarkivet, foredrag om ”350 året for Roskildefreden 1658”. Her skildredes baggrunden for den panikfred, Danmark måtte slutte den 26. februar 1658, da dets fortsatte eksistens som selvstændigt land stod på spil. Roskildefreden er da også blevet kaldt den hårdeste fred, Danmark har måttet underskrive. Men hvordan markerer man et nederlag? I 2008 var der en højtidelighed i Roskilde Domkirke, men i foregående jubilæumsår glimrer officielle markeringer ved deres fravær. I foredraget blev der derfor fokuseret på, hvordan danske historikere gennem tiden har betragtet freden, og hvordan Skåne, Halland og Blekinge indgår i dansk historieskrivning.

Tirsdag den 27. maj holdt seniorforsker Peter Birkelund, Rigsarkivet, foredrag om ”Modstandsorganisationen Holger Danske. Sabotage og likvidering 1943-45”. Emnet var højaktuelt, for på samme tid viste biograferne filmen om Flammen og Citronen, der begge tilhørte Holger Danske. Foredraget fokuserede på Holger Danskes organisation, de ledende personer og den illegale indsats med sabotage og likvidering og de psykiske og fysiske eftervirkninger, som arbejdet gav.

I foredraget vistes, hvordan gruppen voksede til en organisation, der, trods arrestationer, flere organisatoriske rekonstruktioner og ledelsesskift, ved befrielsen kunne mønstre ca. 400 mand. Selvom Holger Danske var dannet som en illegal sabotagegruppe, kom drab på danskere i tysk tjeneste – de såkaldte ”stikkerlikvideringer” – til at fylde mere og mere som krigen skred frem. Det belastende arbejde med sabotage og likvidering satte sit præg på modstandsfolkene.

Mange fik siden hen psykiske problemer, og selvmord var ikke et ukendt fænomen blandt de tidligere modstandsfolk.

Ved begge foredrag mødte interesserede og spørgelystne tilhørere frem, men både ved disse og tidligere foredrag er der kun kommet et begrænset antal, så styregruppen for FFFF valgte ikke at arrangere foredrag i efteråret. Det overvejes, om arrangementerne skal fortsætte eventuelt i en anden form.

Andre forskningsaktiviteter

Med i det danske forskningsmiljø

De 25 forskere ved Statens Arkiver er fortsat aktive i det danske, historiske forskningsmiljø. I tabel 1 og 2 er opgjort de aktiviteter, der ligger ud over virksomheden som forfattere til et større antal monografier og artikler. Tabellerne omfatter den indsats, der er ydet af forskere med forskningspligt samt af andre, der har indgivet rapport om deres forskningsindsats i 2008. Det er sket især som medlemmer af forenings- og selskabsbestyrelser, som deltagere i styregrupper, bedømmelsesudvalg m.m., som bidragydere til leksika og som foredragsholdere og som opponenter ved ph.d. og disputatsforsvar.

Tabel 1. Statens Arkiver i det danske historiske forskningsmiljø 2008

Antal aktiviteter	Med	Uden
	Forskningspligt	
Gæsteforelæsninger, foredrag og paper ved kongresser o.l.	45	3
Deltagelse i internationale kongresser etc. uden paper	13	0
Deltagelse i nationale kongresser uden paper	5	0
Udarbejdede anmeldelser	23	5
Hverv som redaktør af bøger og tidsskrifter	19	2
Medlemskab af bestyrelser for videnskabelige foreninger	26	1
Deltagelse i videnskabelige udvalg, råd, styregrupper og bedømmelsesudvalg	40	1
Medvirken ved peer reviews	14	0
Vejleder for ph.d. og specialestuderende	2	0

Kilde: Forskningsrapporter 2008. Tabellen omfatter aktiviteter udført af såvel arkivarer med som uden forskningspligt.

Af tabel 1 fremgår bl.a., at forskere ved Statens Arkiver gæsteforelæser eller afholder foredrag ved landets universiteter, ved kongresser og seminarer for forskere. Et stort antal antologier, tidsskrifter m.m. skylder også Statens Arkivers forskere deres udgivelse.

Man kan desuden se, at forskerne fortsat er medlem af et stort antal bestyrelser og i stigende grad deltager i en række udvalg og styregrupper og dermed bl.a. har været med til at planlægge konferencer, seminarer m.m. Nævnes kan det også, at en forsker er ansat som leder af Center for Erhvervshistorie ved Aarhus Universitet, og at flere er medlemmer af censorkorpset.

Forskerne ved Statens Arkiver har desuden skrevet en del anmeldelser. Det kan endelig nævnes, at flere forskere er med i en række netværk sammen med forskere fra andre institutioner.

Formidling og det folkelige arbejde

Formidlingen sker ved siden af bøger og artikler også via en række andre kanaler som foredrag ved Folkeuniversitetet, i historiske foreninger og radio og TV samt ved at skrive aviskronikker og en række småbidrag til lokal- og egnshistoriske tidsskrifter samt populærmagasiner som Siden Saxo. Formidlingsindsatsen og deltagelsen i det folkelige historiske arbejde er opgjort i tabel 2.

Tabel 2. Statens Arkiver og den folkelige formidling i 2008

Antal aktiviteter	Med	Uden
	forskningspligt	
Foredrag v/ Folkeuniversitet, foreninger, radio, TV m.m.	107	7
Aviskronikker og mindre artikler ("småstykker")	8	0
Udarbejdede leksikonartikler	1	0

Kilde: Forskningsrapporter 2008. Tabellen omfatter aktiviteter udført af såvel arkivarer med som uden forskningspligt.

Forskere i Statens Arkiver 2008

Navn	Stilling	Født	Årsværk	Bemærkning
Rigsarkivet, Publikumsafdelingen				
Nils G. Bartholdy	Seniorforsker	1941	0,29	
Peter Birkelund	Seniorforsker, ph.d.	1952	0,29	
Michael H. Gelting	Seniorforsker, h.c. fil.dr.	1951	0,23	Ansæt 80 % i Statens Arkiver
Erik Gøbel	Seniorforsker	1949	0,29	
Tyge Krogh	Seniorforsker, dr.phil.	1954	0,29	
Anette Jensen	Forsker, ph.d.	1973	0,52	4 mdr. frikøb
Birgitte Possing	Seniorforsker, dr.phil.	1952	0,60	
Rigsarkivet, Bevarings- og Kassationsafdelingen				
Else Hansen	Seniorforsker, ph.d.	1956	0,58	5 mdr. frikøb
Leon Jespersen	Seniorforsker, lic.phil.	1953	0,52	4 mdr. frikøb
Jørgen Mikkelsen	Seniorforsker, ph.d.	1959	0,29	
Asbjørn R. Thomsen	Ph.d. stipendiat	1974	1,00	
Landsarkivet for Sjælland m.v.				
Erik Nørr	Seniorforsker, dr.phil.	1944	0,29	
Karl Peder Pedersen	Seniorforsker, ph.d.	1952	0,58	5 mdr. frikøb

Landsarkivet for Fyn				
Jesper Thomassen	Seniorforsker, ph.d.	1967	0,27	Ansæt til 1.11.
Peter Fransen	Seniorforsker, ph.d.	1962	0,29	
Landsarkivet for Nørrejylland				
Annette Ø. Schultz	Seniorforsker	1965	0,29	
Jesper O. Nielsen	Forsker, ph.d.	1967	0,50	
Merete B. Petersen	Forsker, ph.d.	1968	0,24	Orlov fra 1.10.
Steffen E. Jørgensen	Seniorforsker, ph.d.	1953	0,29	
Landsarkivet for Sønderjylland				
Hans Schultz Hansen	Seniorforsker, dr.phil.	1960	0,52	4 mdr. frikøb
Leif Hansen Nielsen	Seniorforsker, ph.d.	1955	0,58	5 mdr. frikøb
Morten Andersen	Forsker, ph.d.	1973	0,50	
Erhvervsarkivet				
Jørgen Fink	Seniorforsker, dr.phil.	1947	0,29	Leder af Center for Erhvervshistorie
Kenn Tarbensen	Seniorforsker, ph.d.	1964	0,29	
Dansk Data Arkiv				
Hans Jørgen Marker	Seniorforsker	1950	0,50	
Anne S.F. Kjeldgaard	Forsker, ph.d.	1972	0,04	Orlov fra 15.2.
Statens Arkiver i alt forskningsårsværk			10,37	

2/7 forskning i 1 år = 0,29 årsværk

2/7 forskning i 1 måned = 0,02 årsværk

I 2007 havde Statens Arkiver 11,37 forskningsårsværk. Tilbagegangen skyldes primært, at en post doc stipendiat er fratrukket efter stipendiets udløb. Den ledigblevne stilling på Landsarkivet for Fyn er endnu ubesat og vil

muligvis ikke blive opløst i den videnskabelige stillingsstruktur, hvormed en forskerstilling falder bort. Af to forskerstillinger på Rigsarkivet, som længe har stået ubesat, er den ene blevet besat pr. 1. januar 2009, mens den anden er bortfaldet.

Tidsforbrug på forskning i Statens Arkiver 2007 og 2008

Aktivitet	Timer 2008	Timer 2007	Pct. 2008*	Pct. 2007*
5.1. Planlægning, administration og møder vedr. forskning	422	482	0,1	0,1
5.2. Forskning **	14.155	19.474	3,9	4,1
5.3. Institutionsforskning***	931	1.123	0,3	0,2
5.4. Andet vedr. forskning	147	1.051	0,0	0,2
I alt	15.655	22.129	4,3	4,6

Kilde: Statens Arkivers tidsregistrering.

* Af det samlede tidsforbrug i Statens Arkiver

** Udført af ansatte med forskningsret- og pligt normalt i 2/7 forskningstid samt evt. opnåede frikøbsperioder.

*** Forskningsprojekter iværksat af Statens Arkivers ledelse.

Tilbagegangen i antal reelt afholdte forskningstimer skyldes dels førnævnte post doc stipendiats fratreden, dels to forskeres orlov en del af året, men dertil kommer, at det igen i 2008 har været vanskeligt for forskerne p.g.a. de arkivfaglige opgaver at afvikle den normerede forskningstid. Omfanget heraf kan opgøres til ca. 1.600 timer.

Forskernes fordeling på stillingskategori og køn ultimo 2008

Stillingskategori	Mænd	Kvinder	I alt
Seniorforskere	16	3	19
Forskere	2	3	5
Ph.d.-studerende	1	0	1
I alt	19	6	25

Forskernes fordeling på alder og køn ultimo 2008

Fødselsår	Mænd	Kvinder	I alt
1940-49	4	0	4
1950-59	9	2	11
1960-69	4	2	6
1970-79	2	2	4
I alt	19	6	25

Kønsfordelingen er vedvarende meget skæv. Der vil i de kommende år være et behov for nyrekruttering, som formentlig kan opfyldes.

Løbende forskningsprojekter i 2009

Forkortelser:

RAP = Rigsarkivet, Publikumsafdelingen

RAB&K = Rigsarkivet, Bevarings- og Kassationsafdelingen

LAK = Landsarkivet for Sjælland m.m., København

LAO = Landsarkivet for Fyn, Odense

LAV = Landsarkivet for Nørrejylland, Viborg

LAÅ = Landsarkivet for Sønderjylland, Aabenraa

EA = Erhvervsarkivet, Århus

DDA = Dansk Data Arkiv, Odense

Nils G. Bartholdy, seniorforsker, RAP	
1	Det danske kongevåbens betydning i politisk, dynastisk og kulturel henseende ca. 1194-1819 (1864)

Peter Birkelund, seniorforsker, ph.d., RAP	
1	Tyske beslaglæggelser af dansk ejendom under besættelsen
2	Guide til besættelsestidens arkiver og museer

Michael H. Gelting, seniorforsker, fil.dr. h.c., RAP	
1	Det danske samfund i højmiddelalderen i europæisk perspektiv
1.a.	Den danske kirke i den tidlige højmiddelalder (til ca. 1200)
1.b	De danske landskabslove
2	Den Sorte Død
2.a.	Coping with the Black Death: Human response to the plague 1347-1370
2.b	Den Sorte Døds virkninger på samfundet i Maurienne (Savoyen) ca. 1315-1390

Erik Gøbel, seniorforsker, RAP	
1	Danmarks økonomiske og sociale historie, med særligt henblik på handel og søfart og tropekolonier
2	Øresundstoldens historie

Anette Jensen, forsker, ph.d., RAP	
1	Forligelseskommissionerne 1795-1857

Tyge Krogh, seniorforsker, dr.phil., RAP	
1	Sin, repentance, atonement and salvation. Murders in order to die in the 18 th Century

Birgitte Possing, seniorforsker, dr.phil., RAP	
1	Kunsten at skrive biografi/The Art of Biography

Else Hansen, seniorforsker, ph.d., RAB&K	
1	Dansk universitetspolitik 1945-1975
2	Uddannelsehistoriens raison d'être

Leon Jespersen, seniorforsker, ph.d., RAB&K	
1	Gamle og nye eliter
2	Knud Fabricius – et historiografisk rids
3	Aktstykker og oplysninger til rigsrådets og stændermødernes historie
4	Øresundstold – begrundelse efter 1658
5	Wallenstein – ”Freund” und Feind Dänmarks?
6	Krapperrups historie indtil 1658

Jørgen Mikkelsen, seniorforsker, ph.d., RAB&K	
1	Studier i det danske monarkis byhistorie ca. 1700-1850, set i internationalt perspektiv
2	Mellem København og Tranquebar
3	Studier i immigrationen til Danmark indtil ca. 1940

Erik Nørr, seniorforsker, dr.phil., LAK	
1	Grænseland og udviklingsområde. Sønderjyllands historie 1945-1972
2	Den danske realskoles historie
3	Partier, politikere og valg i Sønderjylland 1920-1980
4	Den danske kristendomshistorie (ny dansk kirkehistorie i ti bind) og Den
5	og danske skoles historie fra Reformationstiden til 2014 (ny dansk skolehistorie i fem bind)
6	Ansættelse af præster og provster på Færøerne 1850-1910

Karl Peder Pedersen, seniorforsker, ph.d., LAK	
1	På sporet af forbryderen. Kriminal efterforskningens og opdagelsespolitets historie i København 1800-1863

Peter Fransen, seniorforsker, ph.d., LAO	
1	De danske teknikumingeniørernes uddannelse og rolle i erhvervslivet
2	Hårdt belastede ungdomskriminelle 1933-1973

Steffen Elmer Jørgensen, seniorforsker, ph.d., LAV	
1	Store planer, store resultater? Studier i dansk transport- og kommunikationsplanlægning, ca. 1930-1975.
2	Statshavne og andre havne. Statens havnedrift – egnsudvikling og forretning.

Jesper Overgaard Nielsen, forsker, ph.d., LAV	
1	Den russisk-ortodokse kirke i Danmark

Merete Bøge Pedersen, forsker, ph.d., LAV	
1	Ret og straf i det lange 18. århundrede - løsagtige fruentimmer i Viborg Tugthus
2	Prostitutionens Danmarkshistorie i europæisk, nordisk perspektiv

Annette Østergaard Schultz, seniorforsker, LAV	
1	Norges Providering
2	Uønsket og anbragt. Plejebørn 1750-1850

Morten Andersen, forsker, ph.d., LAÅ	
1	Sønderjyllands Erhvervsråd 1945-70
2	Egnsudvikling og landsplanlægning 1950-70.
3	Notstandsgebiet Nordmark. Prussian Borderpolicy 1918-1933. Causes and consequences.

Hans Schultz Hansen, forskningsleder, dr.phil., LAÅ	
1	Sønderjyllands Historie 1815-1918
2	Mindretal og flertal 1945-1973
3	Sønderjylland A-Å, bidrag til opslagsværk

Leif Hansen Nielsen, seniorforsker, ph.d., LAÅ	
1	Flygtningeadministrationen i Nordslesvig 1945-1948
2	Liefergemeinschaft
3	Grænseland og udviklingsområde – Sønderjyllands historie 1945-1972
4	Partier, politikere og valg i Sønderjylland, 1920-1980
5	Landindvindingsprojekter i Sønderjylland, 1920-1970 (ca.)

Jørgen Fink, seniorforsker, dr.phil., EA, leder af Center for Erhvervshistorie	
1	Dansk erhvervshistorie 1848-2007
2	Marked og markedshistorie

Kenn Tarbensen, seniorforsker, ph.d., EA	
1	Det multinationale gennembrud. Holdninger til udenlandske investeringer i dansk erhvervsliv 1945-1972.

Anne Sofie Fink Kjeldgaard, forsker, ph.d., DDA	
1	Spørgeskemaet til historisk indsigt
2	Sekundær analyse af eksisterende kvantitative data

Hans Jørgen Marker, seniorforsker, DDA	
1	Danske priser og lønninger 1600-1650
2	Folketællingen 1801

Forskning i Statens Arkiver – bibliografi 2008

Bibliografien omfatter især de forskningsresultater og andre publikationer, som er blevet indberettet af forskere i Statens Arkiver ved årsskiftet 2008/2009. Indberetning var obligatorisk for alle ansatte med forskningspligt. Derimod var den frivillig for øvrige ansatte og chefer (markeret med *).

Forvaltning, politik og samfund

Birkelund, Peter: Holger Danske. Sabotage og likvidering 1943-45, bd. 1-2. 2008, 863 s.

Birkelund, Peter: Sabotage og likvidering. Modstandsbevægelsens terror? (Siden Saxo 2008:2, s. 4-15).

Gelting, Michael H.: Danmarks egenart i højmiddelalderen. (Forskningen i Statens Arkiver: Årsberetning for 2007, red. Hans Schultz Hansen, 2008, s. 18-25).

Gelting, Michael H.: Reflections on the Insertion of Bureaucratic Structures in Medieval Clientelic Societies. (Law and Power in the Middle Ages: Proceedings of the Fourth Carlsberg Academy Conference on Medieval Legal History 2007, ed. Per Andersen, Mia Münster-Swendsen & Helle Vogt, Copenhagen, 2008, s. 257-266).

Hansen, Else: Styrelsesloven. Den glemte alliance. (Uddannelseshistorie 2008, s. 107-124).

Jespersen, Leon: Danmark og Roskildefreden. Territorielt tab – hukommelsestab? (Når Sundet blev gräns. Till minne av Roskildefreden

1658. Årsbok för Riksarkivet och Landsarkiven 2008. Växjö 2008, s. 66-80).

Larsen, Christian*: Forsvaret. (Jørgen Mikkelsen og Erik Nørr (red.): Efter bemyndigelse. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1920-1970. 2008, s. 511-549).

Mikkelsen, Jørgen: Statistikforvaltningen. (Jørgen Mikkelsen og Erik Nørr (red.): Efter bemyndigelse. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1920-1970. 2008, s. 551-596).

Nielsen, Jesper Overgaard: Fra perestrojka til Putin: Ruslands historie fra Sovjetunionens sammenbrud til i dag. (Den Jyske Historiker, nr. 117-118, 2008, s. 11-28).

Schmidt, Klaus Arøe*: Udenrigssektoeren. (Jørgen Mikkelsen og Erik Nørr (red.): Efter bemyndigelse. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1920-1970. 2008, s. 63-102).

Økonomisk, social og lokal historie

Andersen, Ole Magnus Mølbak*: Med M/S Bornholm til Tristan da Cunha. (Siden Saxo 2008:1, s. 14-23).

Buntzen, Peter*: Pesten i Helsingør – en statistisk undersøgelse. (Personalthistorisk Tidsskrift 2008:2, s. 260-281).

Dupont, Michael*: Rejsende til og fra København i 1807. (1066. Tidsskrift for historisk forskning, 2008:3, s. 14-24).

Dupont, Michael*: Pest, død og demografi – pestens hærgen i Helsingør 1575-1578. (Personalthistorisk Tidsskrift 2008:2, s. 194-212).

Dupont, Michael*: Pesten, kirkebogen og slægtsforskeren. (Slægt og Data, 2008:4, s. 15-17).

Fink, Jørgen: Mælk, monopol og myte. (Internettidsskriftet Kontur, vol. 17, 2008, s. 4-13).

Fink, Jørgen: Cykel og bølge. Bidrag til en materiel teori om den erhvervsøkonomiske udvikling. (Erhvervshistorisk Årbog 2008, 2008, s. 7-51).

Fransen, Peter og Henrik Harnow: Thinking People. The Story about Rambøll – on the Road to become a Global Community Consultant. 2008, 336 s.

Gelting, Michael H.: Pest, jøder og samfundsorden: Forgiftningsrygter og jødeforfølgelser i forbindelse med Den Sorte Død. (Sygdom og Samfund, 8, 2008, s. 11-34).

Gelting, Michael H.: Den Sorte Død. (Personalhistorisk Tidsskrift, 2008, s. 161-171).

Gøbel, Erik: Det danske slavehandelsforbud 1792. Studier og kilder til forhistorien, forordningen og følgerne. 2008, 335 s.

Gøbel, Erik: Øresundtoldregnskaberne – et internationalt skatkammer. (Siden Saxo 2008:2, s. 16-24).

Jespersen, Leon: Et spørgsmål til Vorherre: Hvorfor dansk Øresundstold efter 1658? (Zise. Told- og Skattehistorisk Tidsskrift 31. årg., 2008:3, s. 85-101).

Kyneb, Ulf Skov*: Materiale og interview om tyske flygtninge i Danmark 1945-1949. (www.oksbo1945-49.dk).

Larsen, Christian*: Arbejdsmarkedssektoren. (Jørgen Mikkelsen og Erik Nørr (red.): Efter bemyndigelse. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1920-1970. 2008, s. 419-438).

Mikkelsen, Jørgen og Søren Bitsch Christensen: Introduction. (Jørgen Mikkelsen og Søren Bitsch Christensen (red.): Danish Towns during Absolutism. Urbanisation and Urban Life 1660-1848 (Danish Urban Studies, vol. 4) 2008, s. 11-44).

Mikkelsen, Jørgen og Søren Bitsch Christensen: Poor relief in provincial towns in the Kingdom of Denmark and the Duchy of Schleswig, ca. 1700-1850. (Jørgen Mikkelsen og Søren Bitsch Christensen (red.): Danish Towns during Absolutism. Urbanisation and Urban Life 1660-1848 (Danish Urban Studies, vol. 4) 2008, s. 365-410).

Mikkelsen, Jørgen og Søren Bitsch Christensen: Byhistorie – en markedsplads for forskere. (Historie 2008:1, s. 122-129).

Mikkelsen, Jørgen: Den privilegerede købstad Skælskør. (Årbog for Historisk Samfund for Sorø Amt 2008, s. 9-14).

Nielsen, Leif Hansen: Rent, sundt og velmagende øl – Apenrader Aktie-Bryggeri-Selskab. (Historier fra bybakken, 2008, s. 6-13).

Ousager, Steen* og **Karsten Gabrielsen***: Trafik og kommunikation. (Jørgen Mikkelsen og Erik Nørr (red.): Efter bemyndigelse. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1920-1970. 2008, s. 233-280).

Poulsen, Pernille Grouleff*, red.: Nørrebrohistorier – fra fedtemadder til Fædregruppen. 2008, 175 s.

Schultz, Annette Østergaard og **Leif Hansen Nielsen**: Social- og sundhedsvæsenet. (Jørgen Mikkelsen og Erik Nørr (red.): Efter bemyndigelse. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1920-1970. 2008, s. 379-418).

Tarbensen, Kenn: Hof-Fiskehandler Bartels og hans "Aarhusborg". (Århus Stifts Årbøger 2008, s. 67-75).

Tarbensen, Kenn: Udvalgt litteratur om Østjylland 2007-2008. (Århus Stifts Årbøger 2008, s. 81-102).

Tarbensen, Kenn: "Bror Ernsts merkantil-literære Avis" – Ernst Brandes og Københavns Børs-Tidende 1889-92. (Erhvervshistorisk Årbog 2008, 2008, s. 127-163).

Thomsen, Asbjørn Romvig: De forsvundne karle – og dem, der var tilstede. Stavnsbånd, militærtjeneste og usynlige unge mænd: den geografiske mobilitet ud fra de ældste lægdsruller. (Personalhistorisk Tidsskrift 2008:1, s. 1-20).

Rets-, kultur- og bevidsthedshistorie

Dupont, Michael*: Bomærker på Drejø. Deres udvikling ved deling af øens gårde i 1600-tallet. (Heraldisk Tidsskrift, bind 10, nr. 97, 2008, s. 320-329).

Gelting, Michael H.: Un évêque danois élève de Fulbert de Chartres? (Fulbert de Chartres, précurseur de l'Europe médiévale?, dir. Michel Rouche, Paris, PUPS, 2008, s. 63-75).

Hansen, Peter Wessel*: Den strafværdige gavmildhed. Synet på almisselovgivning, betleri og fattiglove i 1700-tallets Danmark. (Fortid og Nutid 2008:3, s. 173-197).

Jensen, Anette: Forligelseskommissærernes eget hæderstegn - en bedrøvelig historie om 250 guldmedaljer. (Siden Saxo 2008:2, s. 26-35).

Larsen, Christian*: Urban schools 1537-1850. (Jørgen Mikkelsen og Søren Bitsch Christensen (red.): Danish Towns during Absolutism. Urbanisation and Urban Life 1660-1848, 2008, s. 411-432).

Larsen, Christian*: Forsøgsgymnasierne – et barn af 1968? (Uddannelseshistorie 2008, s. 69-84).

Nielsen, Jesper Overgaard: Back to the USSR? Statslige symboler i det postsovjetske Rusland. (Den Jyske Historiker, nr. 117-118, 2008, s. 153-168).

Nørr, Erik: Dansk præst mellem indvandrere, katolikker og indianere. Oscar Meulengrachts beretninger til biskop Martensen fra Argentina 1877-81. (Kirkehistorier. Festskrift til Martin Schwarz Lausten. Red. af Carsten Selch Jensen og Lauge O. Nielsen, 2008, s. 363-387).

Nørr, Erik: Skolevæsen og uddannelse. (Jørgen Mikkelsen og Erik Nørr (red.): Efter bemyndigelse. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1920-1970. 2008, s. 153-205).

Olsen, Poul Erik*: Peter von Scholtens afhandling om De dansk-vestindiske Øers Forfatning, 1827. (Danske Magazin 50:2, 2008, s. 391-412).

Pedersen, Karl Peder: Politi og anklagemyndighed. (Jørgen Mikkelsen og Erik Nørr (red.): Efter bemyndigelse. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1920-1970. 2008, s. 123-152).

Pedersen, Merete Bøge: Kvinder i konflikt med straffeloven før 1919. (Forbrydersker og offentlige fruentimmere 1863-1919, 2008, s. 8-35).

Pedersen, Merete Bøge, red.: Fra Frue Kirkeplads til Hans Broges Gade. Holst Advokater 2008. 2008, 52 s.

Heraldik

Bartholdy, Nils G.: De danske kongers skjoldholdere. (Heraldisk Tidsskrift bind 10, nr. 98, 2008, s. 345-357).

Bartholdy, Nils G.: The Swan of Stormaria – a Myth in the Danish Royal Arms. (James D. Floyd & Charles Burnett (ed.): Genealogica et Heraldica. St Andrews MMVI. Myth and Propaganda in Heraldry and

Genealogy. Proceedings of the XXVII International Congress of Genealogical and Heraldic Sciences St Andrews, 21-26 August 2006, Vol. I, Edinburgh 2008, s. 175-184).

Bartholdy, Nils G.: Bergshammar og Gelre. Et bidrag til en mere præcis datering af Bergshammar-våbenbogen. (Heraldisk Tidsskrift bind 10, nr. 97, 2008, s. 297-302).

Bartholdy, Nils G.: Jan Raneke 1914-2007 (nekrolog). (Heraldisk Tidsskrift bind 10, nr. 97, 2008, s. 341-344).

Bartholdy, Nils G.: Adels- og våbenbreve udstedt af danske (unions-) konger indtil 1536. (Forskningen i Statens Arkiver, årsberetning for 2007, 2008, s. 6-8).

Bartholdy, Nils G.: Våbener for Kronprinsesse Mary og hendes far. (Statens Arkivers årsberetning 2007, 2008, s. 7-8).

Bartholdy, Nils G.: Historien om et våbenskjold. Dronning Margrethe fastsatte våbenet, for at en frimurerbroder kunne få sit skjold (greve af Rosenborg). (Frimurer. Tidsskrift for Den Danske Frimurerorden, årg. 58, nr. 21, 2008, s. 46).

Sønderjyllands historie

Andersen, Morten: Sønderjyllands Erhvervsråd 1950-1970. (Sønderjysk Almanak 2008, s. 77-83).

Andersen, Morten: Den følte grænse. Slesvigs deling og genopbygning 1918-1933. 2008, 456 s.

Hansen, Hans Schultz: Die Gründung von "Grænsesoggenes Danske Samfund" 1933. (Grenzfriedenshefte 2008, s. 209-222) [= Festschrift zum 65. Geburtstag von Jörn-Peter Leppien].

Hansen, Hans Schultz: En disputats og en kilde: ”Hjemmetyskheden i Nordslesvig 1840-1867”. Eduard von Ungern-Sternbergs beretning om slesvigerne og hertug Friedrich der Achte 1864. (Danske Magazin bind 50, 2008, s. 413-436).

Hansen, Hans Schultz: Die frühe Industrialisierung im Herzogtum Schleswig. (Brückenschläge aus der Vergangenheit. Festschrift für Peter Wulf zu seinem 70. Geburtstag (Studien zur Wirtschafts- und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins Band 44). Neumünster 2008, s. 69-90).

Hansen, Hans Schultz: Hvorfor et sønderjysk landsarkiv? (Hans Schultz Hansen, Leif Hansen Nielsen og Steen Ousager (red.): Et centralsted for udforskning af Sønderjyllands historie. Landsarkivet for Sønderjylland gennem 75 år, 1933-2008. 2008, s. 9-16).

Hansen, Hans Schultz: Landsarkivet og “det folkeligt-historiske arbejde” 1960-1981. (Hans Schultz Hansen, Leif Hansen Nielsen og Steen Ousager (red.): Et centralsted for udforskning af Sønderjyllands historie. Landsarkivet for Sønderjylland gennem 75 år, 1933-2008. 2008, s. 83-129).

Hansen, Hans Schultz: Landsarkiv under skiftende vilkår og strukturer. (Hans Schultz Hansen, Leif Hansen Nielsen og Steen Ousager (red.): Et centralsted for udforskning af Sønderjyllands historie. Landsarkivet for Sønderjylland gennem 75 år, 1933-2008. 2008, s. 130-162).

Nielsen, Leif Hansen: Landsarkivets forgængere. (Hans Schultz Hansen, Leif Hansen Nielsen og Steen Ousager (red.): Et centralsted for udforskning af Sønderjyllands historie. Landsarkivet for Sønderjylland gennem 75 år, 1933-2008. 2008, s. 17-31).

Nielsen, Leif Hansen: Landsarkivet bygges op 1933-1960. (Hans Schultz Hansen, Leif Hansen Nielsen og Steen Ousager (red.): Et centralsted for udforskning af Sønderjyllands historie. Landsarkivet for Sønderjylland gennem 75 år, 1933-2008. 2008, s. 56-82).

Nørr, Erik, Carsten Porskrog Rasmussen og Gerret Liebing Schlaber: Theodor Gliemanns amtskort over hertugdømmet Slesvig. Die schleswigschen Amtskarten des Theodor Gliemann. Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland, Arbeitskreis für Wirtschafts- und Sozialgeschichte Sleswig-Holsteins og Dansk Historisk Fællesråd 2008. 96 s.

Ousager, Steen*: Funktionel integration 2003-2008. (Hans Schultz Hansen, Leif Hansen Nielsen og Steen Ousager (red.): Et centralsted for udforskning af Sønderjyllands historie. Landsarkivet for Sønderjylland gennem 75 år, 1933-2008. 2008, s. 163-178).

Øvrige forskningsområder

Dupont, Michael*: Dagligdagsskriftens udvikling i Danmark. Gotisk kursiv 1700-1800. (Personalhistorisk Tidsskrift 2008:1, s. 288-292).

Fransen, Peter: By- og egnsudvikling samt fredning. (Jørgen Mikkelsen og Erik Nørr (red.): Efter bemyndigelse. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1920-1970. 2008, s. 439-454).

Gøbel, Erik: Christen Prams breve fra Dansk Vestindien 1820-1821. (Dansk Vestindisk Selskabs medlemsblad årg. 43, 2008, s. 21-25).

Larsen, Christian*: Dansk uddannelseshistorisk bibliografi 2007. (Uddannelseshistorie 2008, s. 218-228).

Larsen, Christian*: Personregistrering, tilsyn med udlændinge og tildeling af indfødsret. (Jørgen Mikkelsen og Erik Nørr (red.): Efter bemyndigelse. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1920-1970. 2008, s. 597-633).

Pedersen, Karl Peder: Kancellipræsident Kaas' tur til kejser Napoleon i 1811. (Personalhistorisk Tidsskrift 2008:1, s. 77-99).

Possing, Birgitte: Fremtidens Biografier. (Bokvennen. Norsk litterært tidsskrift, Oslo, september 2008, s. 36-41).

Possing, Birgitte: At vække sjælen og udvikle åndens kraft. (At Komme Til Sig Selv. 15 danske dannelsestænkere, red. Joakim Garff, 2008, s. 195-214).

Tarbensen, Kenn: Industrikulturens år – fremtidens udfordringer. (Journalen. Lokal- og kulturhistorisk tidsskrift 2008:1, s. 29-35).

Udredninger, rapporter m.m. om arkivforhold

Birkelund, Peter: Fremherskende arkivsystemer 1920-1970. (Jørgen Mikkelsen og Erik Nørr (red.): Efter bemyndigelse. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1920-1970. 2008, s. 19-62).

Bundsgaard, Inge*: Projekt DigDag – Digitalt atlas over Danmarks historisk-administrative geografi. (Nordisk Arkivnyt 2008:3, s. 150-152).

Bundsgaard, Inge*: Ny version af Daisy.sa.dk. (Nordisk Arkivnyt 2008:1, s. 26-27).

Christensen, Mads Peter* og Kasper Bach Nielsen* og Lena Stabel Larsen*: Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm DAISY-registreret. (Nordisk Arkivnyt 2008:1, s. 34-35).

Hansen, Hans Schultz: Landsarkivet for Sønderjyllands betydning for udforskningen af Sønderjyllands historie 1983-2008. (Nordisk Arkivnyt 2008:4, s. 222-224).

Hansen, Hans Schultz: Hvordan benytter man akterne fra Statsarkivet i Kiel i Rigsarkivet og Landsarkivet for Sønderjylland? (Rainer Hering og Johan Peter Noack og Steen Ousager og Hans Schultz Hansen, red.: Archive zwischen Konflikt und Kooperation. 75 Jahre deutsch-dänisches Archivabkommen von 1933 / Arkiver mellem konflikt og samarbejde. 75

år dansk-tysk arkivoverenskomst af 1933. Hamborg, 2008, s. 125-129).
[Tysk version s. 131-136].

Jansen, Chr. R.*: Nyeste digitaliseringsprojekt. Konserveringsfilmning og digitalisering 2008-2011. (Nordisk Arkivnyt 2008:3, s. 143-149).

Jansen, Chr. R.*: Nyt midlertidigt magasin – langt om længe. (Nordisk Arkivnyt 2008:3, s. 155-156).

Jespersen, Leon: Håb og virkelighed. Ved afslutningen af SPE-projektet. (Nordisk Arkivnyt 2008:4, s. 198-199).

Jespersen, Leon: Statens Arkiver markerer indhentning af afleveringsefterslæb. (Nordisk Arkivnyt 2008:1, s. 36).

Kjeldgaard, Anne Sofie Fink: Spørgeskemaundersøgelsen til debat. (Metode og Data, DDA Nyt 94, 2008, s. 35-39).

Kristmar, Kirsten Villadsen* og **Jan Dalsten Sørensen*:** Symposium om “Den danske model”. Om modtagelse, bevaring og tilgængeliggørelse af elektroniske arkivalier. (Nordisk Arkivnyt 2008:4, s. 200-202).

Kristmar, Kirsten Villadsen*: Reorganisering af Rigsarkivets Bevarings- og Kassationsafdeling. (Nordisk Arkivnyt 2008:2, s. 55-56).

Larsen, Christian*: Tilsyn med de danske kommuners arkivforhold. (Nordisk Arkivnyt 2008:4, s. 195-197).

Maybom, Nis*: Kort – og godt. (Nordisk Arkivnyt 2008:1, s. 32-33).

Mikkelsen, Jørgen og Erik Nørr (red.): Efter bemyndigelse. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1920-1970. 2008, 656 s.

Noack, Johan Peter*: Handlingsplan for trivsel. (Nordisk Arkivnyt 2008:2, s. 61-63).

Nørr, Erik: Privatarkiverne i det danske Rigsarkiv og Landsarkivet for Sjælland. Afleveringspraksis, strategier og grænsedragninger. (Enskilt eller privat – elektronisk eller manuelt. Rapport från nordiskt privatarkivseminarium Helsingfors 26.-28. november 2007. Red. Kenth Sjöblom & Marja Pohjola. Helsingfors 2008, s. 58-64).

Ousager, Steen*: Landsarkivet for Sønderjylland 1933-2008. (Nordisk Arkivnyt 2008:3, s. 153-154).

Ousager, Sten*: Beretning for 2007. (Metode og Data, DDA Nyt 94, 2008, s. 60-62).

Ring, Kristian*: Ny hjemmeside for Statens Arkiver. (Nordisk Arkivnyt 2008:2, s. 58-60).

Svane-Knudsen, Asger*: Nye retningslinier for bevaring og håndtering af kulturarvs-genstande. (Nordisk Arkivnyt 2008:3, s. 157-158).

Svane-Knudsen, Asger*: Konservering af arkivalier af enestående national betydning, ENB. (Nordisk Arkivnyt 2008:1, s. 28-31).

Tarbensen, Kenn: Rapport om private elektroniske arkivalier. (Nordisk Arkivnyt 2008:2, s. 57).

Tørning, Dan*: Status for Format- og strukturkonverteringsprojektet FSK. (Nordisk Arkivnyt 2008:3, s. 158-159).

Yoneyama, Jun*: Sofia og modelbaseret tilgængeliggørelse. Statens Arkivers første tilgængeliggørelsesprojekt for digitale arkivalier. (Nordisk Arkivnyt 2008:3, s. 139-142).

Statens Arkivers publikationer 2008

Generelt

Statens Arkiver. Årsberetning 2007. 2008, 24 s. [Findes også på www.sa.dk/content/dk/om_statens_arkiver/rapporter_og_undersogelser].

Statens Arkiver. Årsrapport 2007. 2008, 28 s. [Findes også på www.sa.dk/content/dk/om_statens_arkiver/rapporter_og_undersogelser].

Statens Arkiver. Rapport om praksis på tilgængelighedsområdet, jf. arkivlovens § 39, stk. 3, for perioden 1. januar-31. december 2007. 2008, 51 s. [Findes også på www.sa.dk/content/dk/om_statens_arkiver/rapporter_og_undersogelser].

Brugerundersøgelse på Statens Arkivers læsesale 2008. Konklusion, rapport og tabeller. 2008, 35 s. [Findes også på www.sa.dk/content/dk/om_statens_arkiver/rapporter_og_undersogelser].

Forskningen i Statens Arkiver. Årsberetning for 2007. 2008, 66 s. [Findes også på www.sa.dk/content/dk/om_statens_arkiver/rapporter_og_undersogelser].

Siden Saxo. Magasin for dansk historie, red. Ole Magnus Mølbak Andersen og Lars Bangert Struwe og Steffen Harpsøe, 25:1, 2008, 48 s.

Harald Gustafsson: Da Østdanmark blev til Sydsverige; Ole Magnus Mølbak Andersen: Med M/S Bornholm til Tristan da Cunha; Thomas Stordal Philipsen: Renæssancens alkymister; Knud Holt Nielsen: Kommunistisk ungdomsskoling; Bognyt; Spørgekassen.

Siden Saxo. Magasin for dansk historie, red. Lars Bangert Struwe og Steffen Harpsøe, 25:2, 2008, 52 s.

Peter Birkelund: Sabotage og likvidering – Modstandsbevægelsens terror?; Erik Gøbel: Øresundstoldregnskaberne – Et internationalt skatkammer; Anette Jensen:

Forligelseskommissærernes eget hæderstegn – En bedrøvelig historie om 250 guldmedaljer; Jesper Düring Jørgensen: Hemmelige ridebøger – Lærebøger i dannelse og hjemvendte tyvekoster; Bognyt; Spørgekassen.

Siden Saxo. Magasin for dansk historie, red. Lars Bangert Struwe og Steffen Harpsøe, 25:3, 2008, 52 s.

Bettina Buhl: Svinekød – til hverdag og fest; Sune Wadskjær Nielsen: Falckmænd i dødens lotteri; Sebastian Olden-Jørgensen: Danmarks dumme krig?; Anders Monrad Møller: Caroline Amalie – En illoyal dronning; Bognyt; Spørgekassen.

Siden Saxo. Magasin for dansk historie, red. Lars Bangert Struwe og Steffen Harpsøe, 25:4, 2008, 48 s.

Jan Baltzersen: Fra Jelling-sten til genforeningssten. Danmarks mindesmærker i 1000 år; Else Marie Kofod: Jubilæer som et succeskriterium; Stine Wiell: Paradisets have – Om brugen af Nationalmuseets have i den indre by gennem tiden; Sune Christian Pedersen: Kodernes kamp; Bognyt; Spørgekassen.

Landsarkivet for Sønderjylland

Et centralsted for udforskning af Sønderjyllands historie. Landsarkivet for Sønderjylland gennem 75 år 1933-2008, red. Hans Schultz Hansen og Leif Hansen Nielsen og Steen Ousager. 2008, 188 s.

Erhvervsarkivet

Erhvervshistorisk Årbog 57, red. Chr. R. Jansen og Lone Hedegaard Liljegren og Jørgen Fink. 2008, 252 s.

Jørgen Fink: Cykel og bølge. Bidrag til en materiel teori om den erhvervsøkonomiske udvikling; Finn Olesen: The Economic Consequences of the Peace – et teoriehistorisk case studie; Matti Laiko: Erhvervsarkiver i Finland; Jeppe Klok Due: Købstadsindustriens udvikling 1802-1847. En kvantitativ analyse på grundlag af fabrikstabellerne; Kenn Tarbensen: ”Bror Ernsts merkantil-literære Avis” – Ernst Brandes og Københavns Børs-Tidende 1889-92; Brian Wiborg: En ny bank i byen. Horsens Bank 1896-1925; Kurt Pedersen og Jesper Strandskov: Multinationale selskaber i dansk elektrisk industri før 1972; Afleveringer til Erhvervsarkivet 2007; Bidragsydere til årbogen; English summaries.

Dansk Data Arkiv

Metode og Data. DDA Nyt nr. 94, red. Bodil Stenvig. 2008, 64 s.

Camilla Daasnes: Persondataloven – regler og praksis for god databehandlingskik;
Monica Langerth Zetterman: Att förena kvalitativa data och samhällsvetenskapliga
analysmetoder – exempel på tillämpningar av innehållsdesign; Jørgen Lauridsen og
Niels Nannerup og Morten Skak: Udvikling af modeller for boligejerskab – nogle
metodeovervejelser; Anne Sofie Fink Kjeldgaard: Spørgeskemaundersøgelsen til
debat; Steen Ousager: Beretning for 2007; Færdiganmeldelser; English summary.

DDA Info 2008:1, red. Lone Bredahl. 2008, 4 s.

DDA Info 2008:2, red. Lone Bredahl. 2008, 4 s.

DDA Info 2008:3, red. Bodil Stenvig. 2008, 4 s.

Redaktion af tidsskrifter m.v. i 2008

Tidsskrifter udgivet af Statens Arkiver

DDA Info: Lone Bredahl* og Bodil Stenvig*

Erhvervshistorisk Årbog: Chr. R. Jansen* og Lone Hedegaard

Liljegren* og Jørgen Fink

Metode og Data. DDA Nyt: Bodil Stenvig*

Siden Saxo. Magasin for dansk historie: Lars Bangert Struwe* og Ole

Magnus Mølbak Andersen* og Steffen Harpsøe*

Andre historiske tidsskrifter og skriftrækker

Acta Masonica Scandinavica: Nils G. Bartholdy

Danske Magazin: Erik Nørr

Den Jyske Historiker: Jesper Overgaard Nielsen

Maritim Kontakt: Erik Gøbel

Medieaeval Scandinavia: Michael H. Gelting

Neue Aspekte der europäischen Mittelalterforschung: Michael H. Gelting

Nordisk Arkivnyt: Leon Jespersen

Personalthistorisk Tidsskrift: Michael Dupont*

Scandinavian Economic History Review: Erik Gøbel

Skrifter udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland: Morten Andersen og Hans Schultz Hansen

1066. Tidsskrift for Historie: Michael H. Gelting

www.teknologihistorie.dk: Kenn Tarbensen.

Oversigten omfatter såvel hoved- som medredaktion.

Deltagelse i kongresser og seminarer i 2008 med foredrag eller paper

Morten Andersen, LAÅ

Seminaret Byer og grænser – det slesvigske eksempel, arr. af Dansk Center for Byhistorie m.fl., Landsarkivet for Sønderjylland, Aabenraa, 28. oktober 2008.

Foredrag: Grænseændringen i 1920 og dens økonomiske og befolkningsmæssige konsekvenser.

Michael Dupont*, LAK

Land og by i middelalderen, Helsingør, 24.-26. oktober 2008.

Foredrag: Pest, død og demografi. Pestens hærgen i Helsingør 1575-1578.

Jørgen Fink, EA

3. Konference i Det dansk-nederlandske erhvervshistoriesamarbejde, Erhvervsarkivet, Århus, 11.-12. april 2008.

Foredrag: A theory of business history.

Workshop: Perspectives on innovation, Aarhus Universitet, 19. september 2008.

Foredrag: Technology and market.

Seminaret Teknologihistorie og erhvervshistorie, Erhvervsarkivet, Århus, 27. september 2008.

Foredrag: Teknologi og marked.

Michael H. Gelting, RA

Konferencen Scandinavian Provincial Laws – between local customs and European traditions, Aberdeen, 9.-11. april 2008.

Paper: Explaining Danish Law to a Roman Cardinal-Legate (1222).

International Medieval Congress, Leeds, 7.-10. juli 2008.

Paper: Explaining Danish Law to a Roman Cardinal-Legate (1222).

Konferencen Custom: Development and Use of a Legal Concept in the High Middle Ages, Århus, 29.-30. maj 2008.

Paper: Revising Custom: the Case of Partible Inheritance and Retrait Lignager.

Workshoppen Early Christian Historical Narratives and Construction of Christian Identity in Northern and Eastern Europe (11th-12th cc.), Kiev, 2.-4. december 2008.

Paper: Two Early Twelfth-century Views of Denmark's Christian Past: Ailnoth and the Anonymous of Roskilde.

Erik Gøbel, RA

Seminaret History and Archaeology in the Former Danish West Indies, Københavns Universitet, 4. december 2008.

Foredrag: Records of St. John and the Danish West Indies in the Danish National Archives

Fifth International Maritime History Conference, Greenwich UK, 25. juni 2008.

Paper: Danish Shipping along the Triangular Route, 1671-1802. Vessels and Voyages, Cargoes and Crew.

Konferencen Dutch-Baltic Relations in Historical Perspective, National History Museum, Riga, 24. april 2008.

Paper: The Sound Toll Registers, 1497-1857. An Important Source for Dutch-Baltic Shipping and Trade.

Symposiet The Sound Toll Register Online, Rijksuniversiteit Groningen, 15. september 2008.

Paper: The Immense Research Potential of the Sound Toll Registers, 1497-1857.

Seminaret Nederland in de wereld, Nationaal Archief, Haag, 1. oktober 2008.

Foredrag: The Sound Toll Registers as a Source for Dutch Shipping to the Baltic, 1497-1857.

Else Hansen, RA

Symposiet The Raison d'être of the History of Education, Aarhus Universitet, 16.-17.april 2008.

Paper: The Uses and Misuses of University History.

Forum for Universitetshistorie, Oslo Universitet, 22. oktober 2008.

Paper: Dansk Universitetspolitik i 1950'erne og 1960'erne.

FFU's forskerseminar Forum for Universitetshistorie, 23. oktober 2008, Oslo Universitet.

Foredrag: Dansk Universitetspolitik i 1950'erne og 1960'erne.

Hans Schultz Hansen, LAÅ

Seminaret Byer og grænser – det slesvigske eksempel, arr. af Dansk Center for Byhistorie m.fl., Landsarkivet for Sønderjylland, Aabenraa, 28. oktober 2008.

Foredrag: Byerne i Slesvig 1830-1914.

Leon Jespersen, RA

Internationale Tagung. Terra Felix Mecklenburg: Wallenstein in Nordeuropa – Fiktion und Machtkalkül des Herzogs zu Mecklenburg, Schloss Güstrow, 7.-9. november 2008.

Foredrag: Wallenstein – Feind und "Freund" Dänemarks?

Hans Jørgen Marker, DDA

European Social Science History Conference, Lissabon, 26. februar-1. marts 2008.

Paper: Counting Danes.

Social Science History Association, Miami, 23.-26. oktober 2008.

Paper: Single Person Household in Denmark 1871 and 1801.

Leif Hansen Nielsen, LAÅ

Seminaret Byer og grænser – det slesvigske eksempel, arr. af Dansk Center for Byhistorie m.fl., Landsarkivet for Sønderjylland, Aabenraa, 28. oktober 2008.

Foredrag: Grænseændringen i 1864 og de sønderjyske byerhverv.

Birgitte Possing, RA

Gender, Space and History, IX. Nordiske Kvinde- og kønshistorikerkonference, Reykjavik, 11.- 15. august 2008.

Foredrag: Den nordiske forskningsdebat om den historiske biografi.

Seminaret Biografien i nordisk litteratur og historie, Åbo Akademi, Turku, 5.-6. december 2008.

Foredrag: The International Debate on Biography To Day.

Konference, Århus Universitets Institut for Historie og Områdestudier, Afdeling for Europastudier, 4. – 6. juni 2008.

Foredrag: How to understand the Individual in Europe?

Kenn Tarbensen, EA

Seminaret Teknologihistorie og erhvervshistorie, Erhvervsarkivet, Århus, 27. september 2008.

Foredrag: Teknologi som drivkraft bag udenlandske investeringer i dansk erhvervsliv.

Asbjørn Romvig Thomsen, RA

European Social Science History Conference, Lissabon, 26. februar-1. marts 2008.

Paper: Ups and Downs. Social Mobility in a Danish Rural Society 1750-1850.

Statens Arkivers forskningsorganisation

Forskningsleder:

Hans Schultz Hansen, Landsarkivet for Sønderjylland

Statens Arkivers interne forskningsudvalg:

Hans Schultz Hansen, forskningsleder (formand)

Steen M. Ousager, Statens Arkivers ledelse

Else Hansen, Rigsarkivet

Erik Gøbel, Rigsarkivet (sekretær)

Kenn Tarbensen, Erhvervsarkivet

Statens Arkivers rådgivende forskningsudvalg:

Anne Løkke, Saxo-Instituttet ved Københavns Universitet, afdeling for Historie (formand)

Karen Skovgaard-Petersen, Det Kongelige Bibliotek

Kurt Villads Jensen, Institut for Historie, Kultur og Samfundsbeskrivelse, Syddansk Universitet Odense

Peter Birkelund, Rigsarkivet

Peter Fransen, Landsarkivet for Fyn

Johan Peter Noack, Rigsarkivet

Hans Schultz Hansen, forskningsleder (sekretær)

Statens Arkivers enheder

Rigsarkivet

(RA)

Rigsdagsgården 9
1218 København K
Tlf. 33 92 33 10
Fax 33 15 32 39
E-mail: Mailbox@ra.sa.dk

Landsarkivet for Sønderjylland

(LAA)

Haderslevvej 45
6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 58 58
Fax 74 62 32 88
E-mail: Mailbox@laa.sa.dk

Landsarkivet for Sjælland

(LAK)

Jagtvej 10, postbox 661
2200 København N
Tlf. 35 24 82 00
Fax 35 24 82 01
E-mail: Mailbox@lak.sa.dk

Erhvervsarkivet

(EA)

Vester Allé 12
8000 Århus C
Tlf. 86 12 85 33
Fax 86 12 85 60
E-mail: Mailbox@ea.sa.dk

Landsarkivet for Fyn

(LAO)

Jernbanegade 36 A
5000 Odense C
Tlf. 66 12 58 85
Fax 66 14 70 71
E-mail: Mailbox@lao.sa.dk

Dansk Data Arkiv

(DDA)

Islandsgade 10
5000 Odense C
Tlf. 66 11 30 10
Fax 66 11 30 60
E-mail: Mailbox@dda.sa.dk

Landsarkivet for Nørrejylland

(LAV)

Ll. Sct. Hans Gade 5
8800 Viborg
Tlf. 86 62 17 88
Fax 86 60 10 06
E-mail: Mailbox@lav.sa.dk